ҺҮНЭЙ ТҮЛӨӨ ТЭМСЭЛ ҺУЛАДХАЖА БОЛОХОГҮЙ

Манай республикын үйлэдбэриин управленинүүд, колхоз болон совхозууд 1964 оной түрүүшын зургаа һарын туршада соо 40100 тонно һү гүрэндэ тушаажа, хахад жэлэйнгээ түсэб 105,5 процент дүүргэһэн байна. 1963 оной хахад жэлэйхиһээ нилээд ехэ һүн гүрэндэ тушаагдаа. Олонхи үйлэдбэриин управленинүүдэй хахад жэлэйнгээ түсэб амжалтатайгаар бэелүүлһэнииинь мэдээжэ. Зургаа һарынгаа түсэб хоёр дахин шахуу үлүүлһэншье ажахынууд байха. Замай залууршадые тоолохо болоо һаа олон. Хахад жэл соо үнеэн бүриһөө 1400—1500 литр, бүри үлүүшье һү һааһан түрүүшүүл үйлэдбэриин управлени бүхэндэ бии.

Зүгөөр энээгээрээ һанаагаа амарха гээшэ огто болошогүй хэрэг ха юм. Теэд бодото байдал дээрэһээ хараад үзэхэдэ, зарим ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд гүрэндэ һү тушаахэ хахад жэлэйнгээ түсэб дүүргэһэнээрээ һанаагаа амараад, саашадаа энэ хэрэгые зүндөө бүтэхэ шэнгеэр бодожорхёо гэхэ гү, али һүнэй түлөө тэмсэл үдэр бүри ябуулха байһанаа мартажархёо хэбэртэй. Зарим үйлэдбэриин управленинүүд болон ажахынуудта июниинхидэ орходоо июль һарада һураггүй бага һү һааһанайнь гол шалтагаанине энээгээр тайлбарилхаһаа ондоо аргагүй. Тэрэшэлэн 1963 оной 7 һарынхитай сасуулжа үзэбэл, 1964 оной 7 һара соо бага һү һааһан ажахынууд бии. Ябашье үнгэрэгшэ жэлэйхиһээ бага һү һааха шалтагаан нэгэшье колхоз, совхоздо байха зэргэгүй. Бэлшээришье нёдондонойхитой жэшэхээр бэшэ һайн, үбһэ ногооншье, алибаа бусад тэжээлшье дутамаг бэшэ, сагай уларилшье таатай зохид байгаа ха юм. Тиигэбэшье һүн багаар һаагдана.

Жэшээлхэдэ, Хяагтын үйлэдбэриин управлениин колхоз болон совхозууд, Ахын аймагай колхозууд гүрэндэ һү худалдаха хахад жэлэйнгээ түсэб дүүргээгүй һэн, теэд июль һара соошье тэдэнэр эрид хубилалта хээгүй. Гүрэндэ һү тушааха 9 һарынгаа түсэб бэелүүлгээр тэдэнэр бусадһаа баһал гээгдэжэ ябаһан зангаараа. Түсэбөө Ахын аймаг миил 43 процент, Хяагтын үйлэдбэриин управлени—60 процент болгонхой. Тиихэдэ зарим ажахынуудынь бүришье хожомдожо ябаһаар. Эгээл муу юумэнинь юуб гэхэдэ, мүнөө үедэ үдэрһөө үдэртэ улам бүри ехэ һү һаажа байха зэргэтэй аад, харин улам бүри бага һү һаажа байһан ажахынууд ушарна. Хяагтын үйлэдбэриин управлениин ажахынуудай тон олонхинь июниинхидэ орходоо июль соо һураггүй бага һү һаагаа.

Имэрхүү жэшээнүүд бусадшье үйлэдбэриин управленинүүдэй ажахынуудта үзэгдэнэ. Жэшээнь, Зэдын үйлэдбэриин управлениин «Коммунизм» колхоз гүрэндэ һү худалдаха жэлэйнгээ түсэб миил гуншаад гаран процент дүүргэнхэй. Тэдэнэр гүрэндөө ехэ һү уритай болоод байна. Тэрэшэлэн тэндэхи Ленинэй, XX партсъездын нэрэмжэтэ, «Байгал» колхозууд баһал имэрхүү байдалтай. Буряад зоной хэлсэдэг ёһоор, «сагаан эдеэнэй амһартаар билтаржа» баймаар, «һүн далайн» долгилжо баймаар үедэ имэ ядуу байха гээшэ тон тэсэшэгүй ушар болоно.

Олохон колхоз, совхозуудта һү һаалиин бага боложо байһанай гол шалтагаан юуб гэхэдэ, һүнэй түлөө тэмсэл һулараа, үдэрһөө үдэртэ ехэ һү һаажа байхын тула бодото хэмжээн абтанагүй, һаалишад болон мал адуулагшадай ажал муугаар эмхидхэгдэнхэй. Тэдэнэй дунда социалис мүрысөөн дэлгэрүүлэгдэнэгүй. Һаалиин гүүртэнүүд дээрэ ажаллажа байһан хүнүүдэй алибаа эрилтэнүүдые һайнаар хангаха, тэдээн тухай үнэн зүрхэнэй анхарал оролдолго гаргаха тушаа мүртэй юумэн хэгдэнэгүй. Һү һааха үдэрэйнгөө түсэб һаалишан дүүргээ гү, али үгы гү, хэн түрүүлжэ, хэн гээгдэжэ ябанаб, һү ехээр һаадаг замай залууршадые хайшан гээд урмашуулхаб — энэ асуудалда ажахын ударидагшадшье, партийна хүдэлмэрилэгшэдшье, зооветеринарна мэргэжэлтэншье хүсэд анхаралаа хандуулнагүй. Һаалишад тухай анхарал оролдолго гаргадаггүй байһан ушарые элитээр гэршэлһэн нэгэ гайхамаар жэшээ харуулалтай болоно. Зэдын «Коммунизм» колхоздо энэ жэлэй зургаан һара соо аяар 8 һаалишад һэлгэгдэһэн байна. Һаалишадта имээр хандажа байхада, ехэ һү һаадаг болохо арга байха аал? Үгы ааб даа. Тиимэһээ тус колхозой һараһаа һарада һү багаар һаадаг боложо байһанииинь ойлгосотой. Колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Мурхонов, парткомой секретарь нүхэр Жигмытов энээнһээ тобшолол хэжэ, ёһотой хэмжээ абаха болоно.

Һүнэй түлөө тэмсэл һулаарүүлжа огто болохогүй. Мүнөө үдэрһөө үдэр бүри улам ехэ һүн һаагдаха зэргэтэй. Тиихын тулада эгээл таатай үе байна ха юм. Энэ үедэ һү ехээр һаагаагүй һаа, хэзээ һаагдаха гэнэб! Энэ талаар үйлэдбэриин управлени бүхэн, колхоз, совхоз бүхэн шухала хэмжээ абаха болоно.

Гүрэндэ һү тушааха жэлэйнгээ түсэб, уялгаяа үйлэдбэриин управлени, колхоз, совхоз бүхэнэй амжалтатайгаар дүүргэхэ хэрэгтэ гурбадахи кварталай, илангаяа август һарын шиидхэхы удха шанартай байһанииинь элитэ. Тиимэһээ нэгэшье үдэр дэмы гээжэ болохогүй. Республикамнай урдаа ехэ зорилго табинхай — энэ жэлдэ гүрэндөө 95000 тонно һү тушааха уялгаяа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэхэ хэрэгтэ колхоз, совхоз бүхэн өөрынгөө хубитые оруулха болоно, оруулханьшье лаблтай. Зүгөөр тиихын тулада зүндөө бүтэхэ ябадалда найдаад һуунгүй, һүнэй түлөө ёһотойгоор тэмсэхэ шухала. Түбхын түрүүндэ һаалишад болон мал адуулагшадые шэн габьяата ажалда зоригжуулха, тэдээн тухай үнэн зүрхэнэй халуун анхарал оролдолго гаргаха, тэдэнэй дунда социалис мүрысөө һайнаар эмхидхэхэ, түрүүшүүлые али болохоор урмашуулха шухала.

95000 тонно һү гүрэндэ тушааха гээшэ манай нангин уялга. Энэ уялгаяа амжалтатайгаар бэелүүлгэдэ гурбадахи кварталай, илангаяа август һарын шиидхэхы удха шанартай байһыень мартажа болохогүй.

БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

41-дэхи жэлээ гарана.

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 178 (10546) | 1964 оной июлиин 29, среда | Сэн 2 мүнгэн

Шэные үүсхэгшэд

Мал адуулагша
В. Ж. ДУРИНОВ.

— Манай һаалиин 3-дахи фермын ажалтай танилсагты. Энэ фермэмнай һара, квартал бүхэндэ һү һааха, гүрэндэ тушааха түсэб, уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэнэ,—гэжэ Борьёогой совхозой хүтэлбэрилэгшэд өөһэдынгөөшье, ондоо тээһээшье ерэһэн хүнүүдтэ дурадхадаг.

Теэд тэрэ фермэдэнь халтад гэбэл хүрэхын аргагүй, совхозой центрһээ аяар 20—30 модо гүйлгэхэ, Зэдэ голоо хаарзаар гаталха хэрэгтэй юм. Энэмнай Монголой хилэдэ дүтэхэнэ, Боции гэжэ газарта байрладаг.

КОММУНИС ЁҺООР АЖАЛЛАНА

Мүнөө үе сагта ажалдаа амжалта түйлаха, согтой хүхюунээр ажаһууха гэжэ хүсэгшэд бүхыдөө коммунис ажалай түлөө тэмсэнэ. «Бултадаа нэгэнэйнгээ, хүн бүхэн—бултанайнгаа түлөө» гэһэн тангариг тэдэнэрэй ёһо заншал болонхой.

Эгээл энэ хүндэтэ нэрэ зэргын түлөө тэмсэжэ захалһаар тус гүүртын малшад жэлһээ үнгэрбэ.

— Түрүүшымнай зорилго — һү ехээр һааха хэрэг,—гэжэ гүүртые даагша Августа Михайловна Сидинкина мэдүүлбэ.

Гүүртын малшад түрүүшынгээ зорилго амжалтатайгаар бэелүүлнэ. Һү һааха, гүрэндэ тушааха хахад жэлэйнгээ түсэб болзорһоонь урид дүүргээд, мүнөө июль һарынгаа, 3-дахи кварталай даабари үлүүлнэ.

— Июль һарада 560 центнер һү һаажа, 470 центнерыень гүрэндэ тушааха даабаритайбди. Үнгэрэгшэ 20 хоногто 380 центнер һаажа, 336 центнерыень тушаагаабди,—гэжэ фермые даагша тайлбарилба.

Тодорхойлон мэдэхэдэ, тэдэнэр үдэртөө дунда зэргээр 1560 килограмм һү тушаахын орондо 1680 килограммда хүргэнэ. Тиигэжэ тэдэнэр үдэртөө даабариһаа гадуур 80 килограмм һү тушаана бшуу.

Гүүртын түрүү һаалишан Анастасия Алексеевна Тимофеева гансахан совхоз дотороо суурхана бэшэ, мүн үйлэдбэриин управлениингээ бүхы һаалишадай дунда эрхимлэжэ ябана. Энэ һаалишан жэлэй түрүүшын хахадта 224 центнер һү һаагаа гэхэ гү, али даабаряа 20 центнерээр үлүүлһэн байха юм. Дүршэл ехэтэй һаалишан энэ үедэ үнеэн бүриһөө 1019 килограмм һү абажа шадаа.

Һаалишад Надмит Цынгунжапова, Екатерина Игумнова, Тамара Цырендашиева, Нарсурун Цыденпилова, Дулма Банзаракцаева, Матрена Ефимова, Зинаида Суетина гэгшэд баһал тус бүриингөө даабари амжалтатайгаар дүүргэжэ гараад, мүнөө үдэртөө үнеэн бүриһөө 8—10 литр һү алгадгүй һаажа байнхай. Юрэдөө энэ гүүртэдэ гээгдэжэ, хожомдожо ябаһан нэгэшье һаалишан байхагүй. Булта ажал хэрэгтээ үнэн сэдьхэлһээ, коммунис ёһоор хандахадаал имэ амжалта түйлана ха юм.

ТҮРҮҮ АРГАНУУДЫЕ ХЭРЭГЛЭНЭ

Ямар аргаар һү ехээр һаанабта гэжэ гүүртые даагшада, һаалишадта хандахада, тэдэнэр үдэр бүри хэжэ, бүтээжэ байһан юумэнүүдээ һонирхолтойгоор хөөрэнэд. Үнеэдээ саг соонь, оролдосотойгоор һаахын, тэдэнээ һайса эдеэлүүлхынгээ хажуутаар эдэнэр ажалдаа шэнэ, түрүү аргануудые эдэбхитэйгээр хэрэглэдэг байба.

Үбэлдөө эдэнэр үнеэдээ уянгүйгөөр байлгажа харууһалдаг болонхой. Тиихэдээ малайнгаа байра соо тэжээл хэжэ үгэхэ хобто хобоо табидаг.

— Үнеэдые уянгүйгөөр байлгадаг болоһонһоо хойшо амаршообди. Урдань тэдэнээ модон палааха дээрэ байлгахадамнай ходо норошодог, хоёр гуянь шабааһа шэбтэрһээ һаладаггүй бэлэй. Мүнөө үнеэд хододоо хуурай, сэбэр ябадаг болошоо,— гэжэ һаалишад дарьялдана.

— Түрүүшэгээр үнеэд мүргэлдэхээ һанатша һэн. Хожомоо дадаад, тиимэ ушар үзэгдэхээ болёо тооной. Һааха үедөө үнеэдэйнгээ хахад заримые газаа байлгагшабди,— гэжэ нэгэн хажууһаа нэмээнэ.

Үдхэн һүеэ алмаха зорилгоор энэ жэлдэ туталнуудтаа хэмэл һү уулгадаг болонхой. Мүнөөшье тэдэнэр үдэртөө нэгэ центнер тиимэ һү бэлдэжэ, туталнуудта уулгана.

— Туталнуудаа түрэһэнһөөнь хойшо 20 үдэртэ үдхэн һүн дээрэ байлгаад, саашадаа 3 һаратай болоторнь хэмэл һү уулганабди. Нэгэ тугал түлжүүлхэдээ 159 килограмм үдхэн һү уулгажа, бэшыень хэмэл һүеэр һэлгээбди,—гэжэ нүхэр Сидинкина тайлбарилба.

Мүн эдэнэр үбэлдөө, хабартаа гидропонно аргаар ногоо ургуулжа, туталнуудтаа үгэдэг байһан.

Үнеэд искусственна аргаар урэжүүлэгдэнэ. Энэ хүдэлмэри зүбөөр, зоотехническэ эрилтын ёһоор эмхидхэһэнэй ашаар үнеэд һубайрхаяа болинхой. Нёдондо гүүртын 234 үнеэдһээ 228 тугал түлжүүлэгдэһэн байха юм. Тиихэдээ туталнуудаа гол түлэб үнеэдтэ заядажа тэнжээһэн.

— Туталнуудые үнеэдтэ хоёр гурбаарнь хүхүүлжэ томо болгоходо аша үрэтэй гэжэ харагдаа. Энэ ушарта туталнууд халтад гээд үбшэ хабшанда дайралдадаггүй, тобир һайнаар түлжэдэг байһан,—гэжэ гүүртын туталшад хөөрэнэ.

Туталнуудта искусственна һү уулгадаг болоһонһоо хойшо һүнэйнь ехэнхи хуби гүрэндэ тушаагдана. Мүнөө үедэ бүхы һаагдаһан һүнэйнь 90 процент бэлэдхэлэй пунктда эльгээгдэнэ.

ЭДЕЭЛҮҮЛГЫН, АДУУЛГЫН АША

Үнеэнэй һүн хэлэн дээрээ гэжэ зоной дунда тон зүб хэлсэдэг. Нээрээшье үнеэдые шэмэтэй, һайса бүйлүүлагдаһан тэжээлээр хангаад байбал, һүн абтахал ха юм даа.

Үбэлдөө үнеэдтээ кукурузаар хэһэн силос, горох обёос хоёрой холисо, гидролизно дрожжын хүсөөр бүйлүүлһэн һолоомо гэхэ мэтэ тэжээл таһалгаряагүй үгэдэг байһан.

— Мүнөө үнеэдээ сүүдхэдээ 15—16 час адуулнабди. Үдэртөө бэлшээхэһээ гадна, үдэшын 9 часһаа үглөөнэй 5 час хүрэтэр адуулнабди,—гэжэ гүүртын эрхим адуулагшан Гарма Цырендашеев хэлэжэ үгэбэ.

Сүүдхэдээ эдэнэр үнеэдээ гурба дахин һаадаг байна. Һааха бүридөө үнеэдтээ талха гурилай зүйл эдюулдэг заншалтай.

Нигээд бэлшээриин муудаха, ногооной шэмэ багатай болохо бүри гүүртын малда силостэ дарагдажа байһан ногоо эдюулдэг дүршэлтэй юм.

Гүүртын малшад һүнэй өөрын үнэ хямдаруулха зорилгоор энэ тэрэ гаргаша хорооходо, үнеэдые һү шэмэ үгэхэ шадалайнь зэргээр эдеэлүүлхые оролдоно. Харбээ шэмэ багатай үнеэдые хэды ехээр эдеэлүүлээшье һаа, шадалһаа дээшэ һү үгэхэгүй бшуу. Тиимэһээ тэжээл үлүү гаргашалхагүйе хүсэнэ.

Гүүртэ дээрэ элдэб үлүү тушаалтан байхагүй. Гүүртые даагша өөрөө һү тушаажа абадаг, үнеэдые искусственна аргаар үрэжүүлдэг.

Эдэ бүгэдын ашаар тус гүүртэдэ һаагдаһан һүнэй өөрын үнэ түсэбөөр центнерэй 16 түхэриг байбал, мүнөө 13 түхэриг болоно.

Гүүртын һаалишан бүхэндэ 20—22 үнеэд даалгагданхай. Ямар нэгэн һаалишанай үбшэлөө һаа гү, али ондоо шалтагаанаар ажалһаа гээгдэбэлнь, нүхэдынь жэншэдгүйгөөр орондонь хүдэлдэг, олон үгэгүйгөөр туһалдаг заншалтай.

Тэжээл бэлэдхэлгын үедэ гүүртээрээ үбһэшэдэй звено эмхидхэдэг. Мүнөө жэлдэ 11 хүнһөө звено байгуулагданхай. Фермын зарим малшадһаа гадна һургуулиин һурагшад, малшадай гэр бүлынхид хабаададаг байха юм. Тиихэдээ һаалишадые энэ хүдэлмэридэ һамшаадаггүй.

Зундаа үнеэн бүриһөө 1000 литр һү һааха гэһэн зорилгоёо эндэхи һаалишад амжалтатайгаар бэелүүлнэ.

Б. ГЫЛЫКОВ,
манай тусхай корр.

Зундаа үнеэн бүриһөө— 1000 литр һүн

Эрхим һаалишан
А. А. ТИМОФЕЕВА.

Гүүртын түрүү һаалишад (зүүн гарһаа): Н. ЦЫНГУНЖАПОВА, Н. ЦЫДЕНПИЛОВА, Т. ЦЫРЕНДАШИЕВА.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ

«Колхозуудай түрүүлэгшэнэр, мэргэжэлтэд болон механизаторнуудые гүрэнэй зүгһөө пенсионно тэдхэмжээр, социальна страхованяар хангаха тухай» тогтоол СССР-эй Министрнүүдэй Совет баталан абаба.

Энэ тогтоолой ёһоор, тусхай дээдэ ба дунда эрдэмэй, колхозой үйлэдбэриин али нэгэн һалбарида мэргэжэлээрээ хүдэлжэ байһан колхозуудай түрүүлэгшэнэртэ, мэргэжэлтэдтэ, главна (ахалагша) бухгалтернуудта, колхозуудай механизаторнуудта (тракторист-машинистнүүдтэ, трактористнуудта, комбайнернуудта, шофернуудта, ямар нэгэн машина дээрэ хүдэлжэ байһан машинистнүүдтэ, токарьнуудта, слесарьнүүдтэ, мотористнуудта радиооператорнуудта, электригүүдтэ, мүн үйлэдбэриин мэргэжэлтэй, техникэ заһабарилга болон хангалга дээрэ хүдэлжэ байһан бусад хүнүүдтэ үндэр наһатай болоходонь, мүн инвалид болоходонь, харин тиихэдэ тэдэнэрэй бүлэнэртэ—тэжээжэ байһан хүнөө гээхэдэнь пенси түлэгдэхэ болоо. Тиихэдээ хүдэлмэришэд, албa хаагшад болон тэдэнэрэй бүлэнэртэ түлэгдэдэг нормо болон гүримэй ёһоор пенси түлэгдэхэ байна.

Пенси тогтоогдоходоо колхоздо ажаллаһан бүхы сагынь ажалай стажда тоологдохо юм. Колхозуудай түрүүлэгшэнэртэ, үндэр наһатай болоһоной түлөө үгтэхэ пенси колхозуудай гэшүүдтэшье тогтоогдожо болоно. Харин тиихэдээ пенсидэ абахаар хандаһанайнгаа урда тээ һүүлшын арбан жэлэй туршада табан жэлһээ бага бэшэ болзор соо колхозой түрүүлэгшын тушаал даажа байһан хүнүүд тиимэ пенси абаха болоно. Механизаторнууд тухай хэлэхэ болоо һаа, пенси абахын тула хэрэгтэй хүдэлмэриин стажай хахадһаа бага бэшэ сагыень колхоз, совхоз болон хүдөө ажахын гүрэнэй бусад предприятинууд болон организацинуудта хүдэлһэн байгаа һаань, тэдэндэ пенси түлэгдэхэ юм.

Тэрэшэлэн дурсагдаһан хүнүүдтэ саг зуура ажал хэжэ шадахагүй болоходонь тэдхэмжэ болон гүрэнэй социальна страхованиин бусад хангалга хүдэлмэришэд, алба хаагшадта шэнгеэр олгогдохо байна.

Энэ тогтоол 1964 оной октябриин 1-һээ хүсэндөө орохо.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ

СССР-эй Верховно Соведэй Президиум Агаарай гражданска флодой хүтэлбэриие һайжаруулха, гражданска авиацие саашадань хүгжөөхэ зорилгоор СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи Агаарай гражданска флодой главна управлениин үндэһэ һуури дээрэ СССР-эй гражданска авиациин бүхэсоюзна министерство байгуулаа.

СССР-эй АРАДАЙ АЖАХЫН СОВЕДТЭ

Хүдэлмэриин хубсаһан сомор һайхан болохо

СССР-эй Арадай ажахын Соведэй коллеги июлиин 27-до хүдэлмэриин тусхай гутал хубсаһанай шанарые һайжаруулха тухай асуудал зүбшэн хэлсэбэ. Зүблөөн дээрэ тэмдэглэгдэһэнэй ёһоор, хүдэлмэриин тусхай хубсаһа оёлгодо жэл бүри 400 миллион метр бүд гаргашалагдана. Хүдэлмэришэдтэ 23 миллион паар гутал, 10 миллион шахуу паар бээлэй оёгдоно. Теэд оёгдоһон хубсаһанай шанарынь хододоо һайн байдаггүй. Хүдэлмэриин костюмууд түргөөр агшадаг, угааһанай һүүлээр үнгөө хубилдаг бүдөөр оёгдоно. Бороодо нэбтэрхэгүй, тооһоной халдасагүй, мүн галай аюулһаа хамгаалха шанарынь муу байжа, хубсаһан түргэ түргөөр һэлгэгдэдэг байна. Заримдаа хүндэ шанартай бүдөөр хүдэлмэриин хубсаһан оёгдоно. Гэхэ зуура, хүдэлмэриин хубсаһанай сомор, хүнгэн байһанһаа хүдэлмэришэнэй ажалайнь бүтээсэ, абари зангынь дулдыдадаг байха юм.

Мүнөө жэл, мүн саашадаашье хүдэлмэриин тусхай хубсаһа оёхын тула һайн шанартай бүд гаргаха гэжэ коллеги дээрэ шиидхэгдэбэ. Мүн үнгэ һайнтай, агшадаггүй бүд нэхэдэг машинануудые бүд нэхэгшэд абаха байна. Хубсаһа оёдог предприятинууд мэргэжүүлэгдэжэ, мүнөө сагай эрилтын ёһоор хубсаһа оёдог болохо юм.

Мүн хүдэлмэриин гуталай шанар һайжаруулха материалнууд бүтээгдэхээр хараалагдана.

(ТАСС).

ВЦСПС-тэ болоһон зүблөөн

Профсоюзуудай Центральна Комитедүүдэй болон Соведүүдэй түрүүлэгшэнэрэй зүблөөн ВЦСПС-тэ июлиин 24-дэ болобо. Таряа хуряалгые амжалтатайгаар үнгэргэхэ хэрэгтэ хүдэлмэришэд болон алба хаагшадые элсүүлхэ талаар профсоюзай организацинуудай зорилгонууд, тэрэшэлэн капитальна барилгын түсэбүүдые дүүргэхэ талаар профсоюзуудай организацинуудай хүдэлмэриие шангадхалгын асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэһэн байна. Мүн профсоюзуудай организацинуудай элдэб бусад зорилгонууд зүбшэн хэлсэгдээ.

Зүблөөн дээрэ ВЦСПС-эй түрүүлэгшэ В. В. Гришин үгэ хэлээ.

(ТАСС).

Америкын империалистнууд, урда Вьетнамһаа тонилогты!

МОСКВА, июлиин 27. (ТАСС-ай корр). Мүнөөдэр Москвагай зэд шудхадаг заводто Урда Вьетнамай арадай тэмсэлтэй һаналаа нэгэдэлгын митинг болобо. Предприятиин коллектив Урда Вьетнамые сүлөөлхын түлөө тэмсэлэй Национальна фронтын делегацие хани халуунаар угтаа. Тэрэ делегацие Фронтын ЦК-гай гэшүүн Ле Ван Тхинем толгойлно.

Митингдэ хабаадагшад Урда Вьетнамые сүлөөлхын түлөө тэмсэлэй Национальна фронтын тэмсэлшэдтэй һаналаа нэгэдэнги байһанаа мэдүүлээд, энэ фронтой дотоодын хэрэгтэ оролсожо байһан Америкын империалистнүүдые буруушаагаа, тэрэшэлэн Америкын Холбоото Штадуудай сэрэгшэд болон сэрэгэй зэбсэгүүдые энэ оронһоо гаргахые шууд сэхэ эрилтэ табиба.

СССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДҺЭЭ

Удаан саг соо хүндөөр үбшэлһэнэйнгөө һүүлээр Украинын, совет элитэ ехэ поэт, нийтын ажал ябуулагша, Ленинэй шангай лауреат, СССР-эй Верховно Соведэй депутат, академик Максим Фадеевич Рыльский 1964 оной июлиин 24-да наһа бараа гээд СССР-эй Министрнүүдэй Совет гүнзэгы гашуудалтайгаар мэдүүлнэ.

СССР-эй Министрнүүдэй Совет.

ДУТАГДАЛНУУДАА УСАДХАА ГҮТ?

Имэ асуудалтайгаар манай газетын корреспондент ажахынуудай партийна организациин секретарьнарта хандаһан байна. Ушарынь гэхэдэ, үбһэ хуряалгын эхинһээ хойшо зарим колхоз, совхозуудай ажал хүдэлмэри тушаа шүүмжэлхы статьянууд толилогдоо һэн. Тэрэнэй мүрөөр ямар хэмжээ абтаһаниинь шалгагдаһан байгаа.

Хэжэнгын совхозой гурбадахи фермэ хонин ажал эрхилхэ шэглэлтэй болгогдоһон һалбари юм. Газетымнай июлиин 17-ной номерто тус фермын хүтэлбэрилэгшэдэй **хонишодойнгоо байдал тушаа анхардаггүй** ябадал тухай хүдөө бэшэгшэ Б. Базаржаповай статья соо хэлэгдээ һэн.

Эндэ ямар дутагдалнууд байгааб? Үбһэ хуряалгын хаһа ороод байхада, хонишод өөһэдынгөө хүсөөр малдаа үбһэ тэжээл бэлдэхэ байгаад, ямаршье бэлэдхэлгүйгөөр энэ хүдэлмэриие үгтэһэн, косилкануудаа заһаха гэхэдэнь ехээр эбдэршэһэн, дутуу юумэнүүд олонтой байба. Мүн нёдондо үбһэ хуряалга дээрэ хэрэглэгдэһэн тармуур, волокуша болон үбһэ һурилдаг түхеэрэлгэнүүд баһал хуу һандархай байгаа.

Газетэдэ статьягай толилогдоһоной удаа ямар хэмжээн абтаһан тушаа һонирхоходомнай, Хориин управлениин Хэжэнгын совхозой партийна комитедэй секретарь А. Б. Раднаев телефоноор иигэжэ мэдүүлбэ:

— Статья соо заагдаһан дутагдалнууд булта зүб байба. Совхозоймнай 3-дахи фермэдэ үбһэ хуряалгада бэлэдхэлэй хангалтагүй байһан ябадал фермые эрхилэгшэ нүхэр Б. Данзандоржиевай ажалдаа харюусалгагүйгөөр хандаһанһаа болоо юм. Энэ асуудал парткомдо зүбшэгдэжэ, нүхэр Данзандоржиевта партийна зэмэ тохогдоо, фермые эрхилэгшын уялгаһаа тэрэ сүлөөлэгдөө.

Саашань дуулгахадаа нүхэр Раднаев энэ фермын хонишод үбһэ хуряалгадаа ороод, дутуу дундануудаа усадхаа гэнэ. Мүнөө эндэ үбһэ хуряалгада оньһожоруулагдаһан хоёр звено эмхидхэгдэжэ, техникэ зэмсэгүүд даалгагдажа үгтэнхэй. Социалис мүрысөөнэй болон ажалай нэмэлтэ түлөөһэнэй гурим зохёогдоо.

Тиигэбэшье, тэрэ статья соо совхозой хүтэлбэрилэгшэдэй анхаралда үшөө ондоо асуудал табигдаа һэн. Юуб гэхэдэ, фермын олонхи отарануудта хонидые үрэжүүлгэдэ муугаар бэлэдхэгдэнэ. Һүрэг соогуурнь ехэ хонидой хурьгадтаяа суг бэлшэжэ ябаһан ушар бии. Зарим хонишод ажалаа хаяад, өөрынгөө хэрэгээр ябана. Жэшээлхэдэ, Хүндын отарын ахалагша хонишон нүхэр Цыпилма Цыденова хүдэлмэриин халуун үедэ ажалаа бэшэндэ даалгажархёод, хэнһээшье асуунгүй, Ашангын аршаанда ябаһан байна. Энэнь ажалай журам эбдэхэ ябадалай үзэгдэдэг байһаниие харуулна бшуу. Энээн тушаа ямар хэмжээн абтаһаниинь үшөө мэдээсэгдээгүй. Парткомой секретарь нүхэр Раднаев редакцидамнай һаяын үдэрнүүдтэ дуулгаха бээ.

«Һайнай хажуугаар муу» гэһэн статья энэ оной июлиин 21-дэ толилогдоһон юм. Түнхэнэй управлениин Саяанай совхозой үбһэ хуряалгадаа эмхи гурим муутайгаар ороһон тухай тэрэ статья соо хэлэгдэһэн байгаа.

— Ажалай муугаар эмхидхэгдэжэ байһан тушаа тон зүб бэшэгдээ,—гэжэ совхозой парткомой секретарь Борис Бабасанович Будаевтай телефоноор хөөрэлдэхэмнай мэдээсэбэ.—Энэ статьягай газетэдэ гараһанай хойто үдэр парткомой заседани зарлагдажа, тэжээл бэлэдхэлгэ тухай асуудал зүбшэн хэлсэгдээ. Һүүлэй үедэ совхозоймнай отделенинүүдтэ хуряалгын хүдэлмэри бүтээсэтэйгээр ябуулагдадаг болоод байна. Ажалайнгаа дутуу дунданууды усадхаабди.

Тэжээл бэлэдхэлгын асуудал

Саяанай совхоздо мүнөө 27 звено, тэрэ тоодо 1-дэхи отделенидэнь 7 звено ажаллажа байна. Һүүлэй мэдээгээр 5800 гектар сабшалангай хахадынь шахуу сабшагдажа абтанхай. Тиихэдэ эртын силос даралга эхилээ. Энэ жэлдэ силосэй ногоо даралгада мочевинэ хэрэглэгдэнэ. Нэгэ тонно хэршэгдэһэн силостэ 4 килограмм мочевинэ ородог юм.

Энээнтэй хамта иигэжэ хэлэхээр: газетэдэ гараһан шүүмжэлхы статьянуудай мүрөөр ямар хэмжээнэй абтаһан мэдээсэл мүнөө хүрэтэр зарим ажахынуудһаа абтанагүй. Байгша оной июлиин 22-то **«Бүгэдэ зоной хабаадалгатайгаар»** гэһэн статья соо Хяагтын управлениин XX партсъездын нэрэмжэтэ колхоздо үбһэ хуряалгын үедэ ажалай журам эбдэхэ ябадалай гараһан, үшөөшье ондоо дутагдалнуудай бии байһан тэмдэглэгдээ бэлэй. Зоной дунда ойлгуулламжын хүдэлмэри ябуулха хэрэгтэ агитаторнууд хабаадуулагданагүй, коммунистнуудай хүсэн зүбөөр хубаарилан табигданагүй гэгдэһэн. Энэ статьяда бэшэгдэһэн дутагдалнуудые усадхахын хэрэгтэ ямар хэмжээнэй абтаһаниие колхозой парткомой секретарь нүхэр Н. Г. Бадмаев редакцидамнай мэдээсэхэ аабза гэжэ найданабди.

Июлиин һүүлэй номерто Зэдын управлениин «Мир» колхоздо үбһэ хуряалгын хүдэлмэриин хангалтагүй ябажа байһан тушаа шүүмжэлхы статья толилогдоһон байгаа. Тэрэ бэшэг соо заагдаһан дутагдалнууд усадхагдаба гү? Иигэжэ дурсагдаһан ажахы парткомой секретарь нүхэр Будаевһаа асуугдахаар.

«ДАБААН» ДАБАГДАБА

САЯНТА **(Телефоноор абтаба).** Нийтын адуу малда үбһэ бэлэдхэхэ хүдэлмэри манай колхоздо хурданаар ябажа байна. Һүүлэй мэдээгээр үбһэ хуряаха түсэб хахадһаа үлүүлбэ. Хэрбээ энэ жэлдэ 11 мянган центнер үбһэн һурилагдаха байбал, мүнөө 5354 центнер абтанхай.

Үбһэшэдэй дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ 3-дахи отделениинхид (бригадир нүхэр Болонев) түрүүлжэ ябана. Эдэнэр үбһэ бэлэдхэхэ түсэбөө 83 процент дүүргэнхэй гэхэ гү, али даабариин ёһоор 3150 центнер үбһэ абаха аад, 2637 центнертэ хүргэнхэй. Энэ отделениинхид август һара гаратар үбһэ хуряалгаяа түгэсхэхөөр.

Тэжээл бэлэдхэлгэдэ тракторист Константин Вяткинай агрегат жэшээтэ һайнаар ажаллана. Байгша ондо гар хажуураар 107 гектарай ногоон сабшагдаба. Тиигэжэ үбһэн нилээд ехээр хуряагдажа байнхай.

Хүдэлмэриин 25 үдэртэ үбһэ хуряаха түсэбөө дүүргэһэн бригадада 350 түхэриг мүнгэн шан барюулагдахаар хараалагданхай. Энэ шан абахын түлөө колхозой гурбан бригада унаһан малгайгаа абаха сүлөөгүйгөөр тэмсэжэ байна.

Энээнэй хажуугаар колхозой гэшүүд модоной набша намаа суглуулна. Мүнөө бүхыдөө 1046 центнер тиимэ тэжээл бэлдэгдэнхэй. Набшаһата тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэри баһал гурбадахи отделенидэ урагшатайгаар ябуулагдана. Бэлдэгдэһэн набша намаа автомашинада ашагдажа, малай үбэлэй байрада оруулагдажа, һүүдэртэ хатаагдана.

Эдэ үдэрнүүдтэ колхозой механизаторнууд силос даража захалхань.

А. ТИЩЕНКО,
Калининай нэрэмжэтэ колхозой түсэблэгшэ.
Улаан-Үдын управлени.

СОВЕТ ХҮН ТУХАЙ УГАА ЕХЭ АНХАРАЛ ОРОЛДОЛГО

РСФСР-эй Социальна тэдхэмжын министр Л. П. ЛЫКОВАТАИ хөөрэлдөөн

Совет арадай байдал улам саашаданъ һайжаруулха хэмжээ ябуулгануудые Коммунис парти, Советскэ правительство бэелүүлнэ. Социальна тэдхэмжэ арадай байдал улам һайжаруулха хэрэгтэ ехэ үүргэ дүүргэдэг. Манай орондо энэ тэдхэмжын ямараар бэелүүлэгдэдэг тухай хөөрэжэ үгэхыень РСФСР-эй Социальна тэдхэмжын министр Лидия Павловна Лыковае ТАСС-ай корреспондент А. Сербин гуйһан байна.

— Найман жэлэй урда тээ 1956 оной июльдэ гүрэнэй пенси тухай хуулие СССР-эй Верховно Соведэй баталан абаһые хамагай түрүүндэ һануулхые хүсэнэб. Энэ хуули үни удаан саг соо ажал хэгшэдэй байдалые горитойгоор һайжаруулһан байха юм. Тиин пенси абаха эрхэтэй хүнүүд нилээд олон болоо, олон пенсионернүүдэй абадаг тэдхэмжэнь элитээр дээшэлээ,—гээд Л. П. Лыкова хэлээ.

Гүрэнэй пенси тухай хуулиин баталан абтаһанһаа хойшо 1956 онһоо 1963 он хүрэтэрхи үе соо гансахан лэ Россин Федераци дотор пенсионернүүдэй тоо 5 миллион хүнөөр нэмэжэ, мүнөө 15 миллион шахуу хүн болоо. Тэрээнһээ гадна, олон үхибүүтэй, эрэ нүхэргүй 2,5 миллион шахуу эхэнүүдтэ гүрэнэй тэдхэмжэ үгтэдэг. Тиимэ болохолоороо, Россин Федерациин хүн зоной долоодохи наймадахи хүн бүхэниинь гүрэнһөө пенси гү, али тэдхэмжэ абадаг байна.

— Совет ороной социальна тэдхэмжын гурим тухай бүри дэлгэрэнгыгээр хэлэжэ үгыт?

— Энэ гурим ямар бэ гэхэдэ, СССР-эй ажалшад үндэр наһатай болоходоо, үбшэлхэдөө, ажал хэжэ шадахаяа болиходоо материальна талаар бүрин хүсэдөөр хангагдадаг байна. СССР-тэ материальна талаар хангагдаха эрхэтэй болохын тула ажалшад өөһэдынгөө салин хүлһэнһөө гү, али олзоһоо ямар нэгэн страховой гү, али тусхай түлөөһэ болон налогуудые түлэдэггүй юм. Энэ тэдхэмжэ ниитын фонднуудһаа үгтэхэ байна.

Ниитын хэрэглэмжын фонднуудһаа салин хүлһэнһөө гадуур манай ороной ажалшадай абадаг түлөөһэнүүд болон хүнгэлэлтэнүүд мүнөө үедэ тэдэнэй бүхы дээрээ абадаг бодото олзо доходуудай дүрбэнэй нэгэ шахуу хуби болоно гэжэ һануулха байнаб. Хүн зондо эдэ түлөөһэ үгэхын болон хүнгэлэлтэ хэхын тулада 1963 ондо 34,5 миллиард түхэриг гаргашалагдаһан байгаа.

СССР-тэ бүхы хүдэлмэришэд, алба хаагшад, тэдэнэй бүлын гэшүүд пенси абаха эрхэтэй юм. Пенсинүүд тухай 1956 ондо батала абтаһан хуули пенси абаха наһа гүйсэлгын талаар тиимэ ехэ эрилтэ табидаггүй юм. Эрэшүүл 60 наһа гүйсэхэдөө, эхэнэрнүүд 55 наһатай болоходоо пенси абаха эрхэтэй. Ашагта малтамалнуудай, химическэ болон металлургическа промышленностиин нилээд олон хүдэлмэрилэгшэд: эрэшүүл 50 наһа, эхэнэрнүүд—45 наһа гүйсэхэдөө пенси абаха эрхэтэй болодог.

Энээнтэй дашарамдуулан, жэшээлхэдэ Англи болон Баруун Германида шахтёрнууд 65 наһатайл болоходоо пенси абадаг гэжэ тэмдэглэхые хүсэнэб. Австри, Бельги, Греци болон бусад капиталис оронуудта хүндэ хүшэр ажал хэдэг хүдэлмэришэд манай оронойхитой сасуулбал нилээд ехэ наһатай болоһон хойноо пенси абаха эрхэтэй болодог.

— Манай орондохи пенсионно хангалгын хэмжээн тухай юун гэжэ хэлэхэ байнабта?

— Советскэ социальна тэдхэмжын хэмжээн таһалгаряагүй дээшэлжэл байдаг. Үндэр наһатай болоходоо абадаг пенсиин дунда зэргын хэмжээн гүрэнэй пенсинүүд тухай хуулиин ёһоор хоёр үлүүтэй дахин нэмэһэн байха юм. Мүнөө үндэр наһатай болоһон хүдэлмэришэд болон албахаагшад дунда зэргынгээ салин хүлһэнэй 50—100 процент хэмжээтэй пенси абадаг. Тиихэдэ капиталис оронуудта үндэр наһатай болоходоо абадаг пенсиин дунда зэргын хэмжээн салин хүлһэнэйнь хэмжээнһээ хэдэн дахин бага байдаг юм. США болон Англида үндэр наһатай бологшодто дунда зэргын салин хүлһэнэйнь дүрбэнэй нэгэ тухай хубиин хэмжээтэй пенси тогтоогдодог.

СССР-тэхи социальна тэдхэмжын хэмжээн тухай тоготожо хэлэхэдээ, пенсиин хэмжээнһээ гадна, ажалшадта үзүүлэгдэдэг бусад ондоо янзын туһаламжануудые хараадаа абалсаха хэрэгтэй. Манай орондохи пенсионернүүдэй гаргаша капиталис оронуудтахи пенсионернүүдэй гаргашануудһаа гал ондоо юм. Жэшээлхэдэ, манайда байрын, бусад коммунальна хангалгын түлөөһэн пенсионерэй гаргашын бишыхан хубинь болодог, медицинскэ туһаламжа түлөөһэгүйгөөр үзүүлэгдэдэг гэжэ мэдээжэ.

Инвалид болоходоо абадаг пенсиин эгээн доодо захын хэмжээн удахагүй дээшэлүүлэгдэхэ. Энэ хадаа 1964—1965 онуудта СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ гүрэнэй түсэбэй ёһоор хараалагданхай.

Мүнөө үедэ манай орон дотор 26 миллион үлүүтэй пенсионернүүд бии. Колхозой гэшүүдтэ пенси болон тэдхэмжэ үгэхэ тухай хуулие СССР-эй Верховно Соведэй һүүлшын сесси баталан абаһан байна. Энээнһээ уламжалан пенсионернүүдэй тоо нилээд олон болохо. Жэшээнь, пенси абаха эрхэтэй колхознигуудай тоо 6,5 миллион тухай хүн болохо байна.

— Энээнтэй дашарамдуулагдан ямар зорилгонууд табигданаб?

— Колхозуудай гэшүүдтэ пенси болон тэдхэмжэ түлэхын тулада колхозуудай олзо доходһоо мүнгэ оруулжа, СССР-эй гүрэнэй бюджедһээ жэл бүри һомололгонуудые хэжэ, колхознигуудай социальна тэдхэмжын түбэй союзна фонд байгуулха гэжэ хууляар хараалагданхай. Колхозуудай олзоһоо мүнгэ оруулха гурим болон хэмжээн тухай дурадхалнуудые зохёохо талаар СССР-эй Верховно Соведэй комисси хүдэлмэрилжэ эхилэнхэй.

Колхознигуудта социальна тэдхэмжэ үзүүлхэ гурим гүрэн түрын зүгһөө тогтоолго колхозно таряашадай ажалай эдэбхиие саашаданъ дэбжээхэ, хүдөө ажахын продуктнуудые бүри элбэгээр абаха шухала нүхэсэл боложо үгэхэ байна.

«Эрхимээр ажаллаһан хүнүүдэй наһатай болоходоо һайнаар хангагдаха хэрэгтэ Советскэ правительствын пенсионно политика зорюулагданхай гэжэ сэхэ руунь, бүхы колхознигуудта элитээр хэлэхэ хэрэгтэй. Мүнөө һайнаар хүдэлмэрилэгшэд үндэр наһатай болоходоо һайнаар хангагдахаб ди гэжэ бултаараан мэдэг лэ. Хэрэгтэ иимээр хандалга колхознигуудай аша туһада, бүхы совет обществын аша туһада тааралдаха байна» гэжэ нүхэр Н. С. Хрущев СССР-эй Верховно Соведэй сесси дээрэ элидхэл хэхэдээ хэлээ һэн.

Шэнэ хуулиин ёһоор хараалагдаһан пенсинүүдэй хэмжээн национальна доходой, тусхайлбал, колхозуудай доходой саашадаа ургаха тудам хүдэлмэришэд болон алба хаагшадта үгтэдэг гүрэнэй пенсиин хэмжээндэ хүрэтэр байн байн дээшэлүүлэгдэхэ юм.

Колхознигуудта пенси үгэхэ тухай хуули 1965 оной январиин 1-һээ хүсэндөө орохо юм. Энэ хадаа гүрэн түрын ехэ удха шанартай хэрэг болоно. Гансахан Россин Федерацида дүрбэ миллион үлүүтэй хүндэ пенси болон тэдхэмжэ тогтоогдохо байна. Энэ угаа ехэ хүдэлмэриие эмхитэйгээр, нарин нягтаар, богонихон болзор соо дүүргэхэ хэрэгтэй.

— Пенсионернууд тухай гүрэн ямар оролдолго гарганаб?

— Удаан саг соо ажал хэгшэд тухай анхарал оролдолго гансахан лэ пенси түлэлгөөр хизаарлагдадаггүй юм. Жэшээлхэдэ, амаралтын байшангууд болон санаторинуудта пенсионернүүдые эльгээхэ путёвконуудые абахын тулада жэл бүхэндэ хэдэн арбаад миллион түхэриг гаргашалагдадаг юм.

Наһажаал болоһон аад, ганса бэе эрхэтэй тухай, ямар нэгэн шалтагаанаар бүлэ дотороо ажаһуужа шадахагүй иимэ пенсионернүүд тухай ехэ оролдолго гаргагдадаг.

Үндэр наһатай бологшодой, инвалидуудай хойноһоо харууһалга хэдэг интернат-байшангууд манай орондо олоор байгуулагданхай. Тэдэнэр иимэ байшангуудта гүрэнэй хүсэд тэдхэмжээр байхаһаа гадна, зарим хэмжээнэй мүнгэ гар дээрээ абадаг юм. Инвалидуудай олонхи байшангууд хүдөө нютагуудта, гоё һайхан газарнуудта байдаг юм. Энэнь намдуу һайнаар амарха хэрэгтэнь туһалдаг. Мүнөө үедэ манай орон доторхи 1290 интернат-байшангуудта 210 мянган гаран хүн байдаг.

Протезно-ортопедическэ али бүхы түхэлэй туһаламжанууд манайда түлөөһэгүйгөөр үгтэдэг. Хүлөөрөө ябаханиь бэрхэтэй тиимэ инвалидуудта мотоколясканууд, тэрэшэлэн гараараа хүдэлгэн ябуулдаг хүнгэн автомобильнууд үгтэдэг.

* * *

Ажал хэжэ шадахагүй хүнүүдые пенсеэр хангаха нэгэн адли гурим манай орон дотор байгуулагдажа байна гээд Л. П. Лыкова түгэсхэлдөө хэлээ. КПСС-эй Программын заабаринууд бодотоор бэелүүлэгдэжэ байна. Тэрэнэй ёһоор үндэр наһатай гү, али инвалид боложо, ажал хэжэ шадахаяа болиһон бүхы эрхэтэдые гүрэнэй органууд, профсоюзууд, колхозууд национальна доходой ургаха тудам хорин жэлэй турша соо удаа дараалуулан материальна талаарнь хангадаг болохо гэжэ хараалагданхай.

Коммунис парти үгэдөө хүрэдэг, хүн тухай оролдолгонь тэрэнэй гол зорилго болодог гэжэ совет хүнүүд харан ойлгодог байна.

ТЭЖЭЭЛ БЭЛЭДХЭЛ— ПАРТКОМОЙ АНХАРАЛДА

Ниитынгээ малда жэл хахад соо бардам хүрэхэ үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ тэһэн үүсхэл Яруунa соогоо түрүүлэн гаргаһан хойноо һанаа амар һуухын аргагүй ха юм даа. Тиигэдэшье үбһэндэ оролгын үеэр хура бороо хомор, гандантуу зэргэтэй байгаа һэн. Тиимэһээ хожомынь үһа намаг болошодог сабшалангаа манайхин нэн түрүүлэн сабшажа, соможо абахын түлөө хамаг хүсөө сабшалан дээрээ гаргаа һэн.

Иигэжэ июлиин 5-һаа манай совхоз үбһэндөө жэгдэрэн ороһон байна. Хамтадаа 13 звено (тэрэнэй хоёрынь сүм онъһожоруулагдаһан) эмхидхэгдэнхэй. һүүлэй үедэ бороогой орон туушье һаа, үбһэшэднай энээндэ ехээр һаатанагүй. Шалтажа һуухыншье аргагүй саг ха юм даа.

Онъһожоруулагдаһан звенонуудай нэгэниинь Улаан Мальчинда, нүгөөдэнь Тэлэмбэ тосхоной шадарай сабшалан дээрэ хүдэлнэ. Бусад звенонуудай холын хүндынүүдые үгсэжэ гаранхай. Эгээл холынмнай звено центрһээ 90 километрэй газарта ажаллана. Тэдэнэр гараарашье, морин косилкааршье ногоогоо унагаажа, хатаһан үбһөө 20—30 бухалшье һаань, бага тэнгүй хүдөө добуун газарта гаргажа, тракторай шарга дээрэ сомодог байна. Гол газарта үбһэ һүрилжэ огто болохогүй, хожомоо һуһанда абтажа болохо бшуу.

Мүнөө үедэ 13 звенонуудтамнай хамтадаа 180 гаран хүн хүдэлжэ байна. Тэдээнһээ гадна малшад, барилгашад, совхозой алба хаагшад, мэргэжэлтэд, мүн бусад тээһээ элсүүлэгдэһэн 100-аад хүн үбһэндэ гаранхай. Эдэнэрэй ажал эмхидхэн хүтэлбэрилхын хажуугаар политическэ, соёл гэгээрэлэй хүдэлмэри һайнаар ябуулха гээшэ баһа нэгэ шухала хэрэг болоно. Энэ хүдэлмэриие совхозой партком, хүдэлмэришэдэй комитет бэелүүлхэ уялгатай.

Энэ зорилгоһоо үндэһэлэн, үйлэдбэри дээрэ партийна, комсомолой али бүхы нүлөө үргэдхэхэ шухала байгаа. Үбһэ хуряалга дээрэ 12 коммунистнууд, 80 комсомолшууд мүнөө үедэ хүдэлжэ байдаг. Тэдэнэй хүсые нэгэдүүлжэ, эмхитэйгээр хэрэглэхые бодожо, партийно-комсомольско 5 бүлэг, комсомолшуудай 8 бүлэг эмхидхээбди. Тэдэ бүлэгүүдые даагшадаар ажал дээрээ хүдэлхэдөө эдэбхитэй шударгы бэрхэшүүл томилогдонхой.

Ниихэлээрээ звено бүхэндэмнай нэгэ нэгэ иимэ бүлэг бии гээшэ. Эдэнэй бүридэлдэ ородог коммунистнууд, БЛКСМ-эй гэшүүд звено дотороо политическэ, соёл гэгээрэлэй хүдэлмэри ябуулха, ханын газетэ болон «Сахилгаан» хуудаһануудые гаргаха, үдэр бүриин ажалай дүн согсолжо, бүгэдэндэ мэдээсэжэ байха уялгатай. Эдэмнай байһан тус тус газартаа мүрысөө эмхидхэгшэд гээшэ.

Үбһэшэдөө таһалгаряагүйгөөр соёл культурын талаар хангажа байха зорилготойгоор партком рабочком хоёр хамтаржа, нэгэ автомашина совхозһоо абажа, нүүдэл автоклуб эмхидхээ. Тэрээн соомнай библиотекын ном һудар, һая абтаһан газетэ, журналнууд байха. Гадна үбһэшэдэй ажаһуудалай хэрэгсэл хангаха дүршэлтэй хүнүүд энэ клубтай ябалсадаг. Тэрэ клубтал мүнөө нүүдэл кинотүхеэрэлгэ мотоортойгоор тодхожо, тосхон һууриһаа холуур ажалладаг зондоо кино хододо харуулха аргатай болохомнай. Тус автоклуб үбһэшэн дээгүүр ябажа байхадаа, мүн үбһэшэдтөө почтынь, газетэ, журналнуудые, бэшэг ташагынь абаашажа байдаг.

Партийна комитет хадаа рабочком болон совхозой дирекцитэй хамта үбһэ хуряалгын үедэхи социалис мүрысөөнэй гол гуримые зохёоһон байна. Мүнөө жэлдэ үбһэ бэлэдхэхэ түсэбөө 150 процент дүүргэхэ гэжэ зориһон бидэ социалис мүрысөө илангаяа далисa ехэтэйгээр эмхидхэхэ уялгатайбди. Звено бүхэн, ажалшан бүхэн тусхай даабаритай, тус тустаа уялгаяа абанхай. Хоорондоо мүрысэн хүдэлжэ байна гээшэ.

Звено хоорондын социалис мүрысөөнэй дүн 10 хоноод лэ гаргагдажа байха зэргэтэй. Мүрысөөндэ эгээл ехые, тэндэ хүдэлжэ байһан хүн бүхэнэйнь 60 центнерһээ бага бэшэ үбһэ соможо абаһан звено түрүү һуури эзэлхэ зэргэтэй. Тэрэ эрилтэ дүүргээд байбалнь, звено 30 түхэригөөр шагнагдаха ёһотой. Хоёрдохи һуури эзэлхын тулада звеногой гэшүүн бүхэн 50 центнерһээ бага бэшэ үбһэ һүрилжэ абаха зэргэтэй. Онъһожоруулагдаһан звенонуудай дунда илагшадта 15 түхэриг барюулагдаха юм. Тэжээл бэлэдхэлгын эсэсэй дүнгөөр эрхим амжалта туйлаһан звеное даагша һарын салингаар, түрүүшүүл бэһэл мүнгэн шангаар шагнагдаха ёһотой.

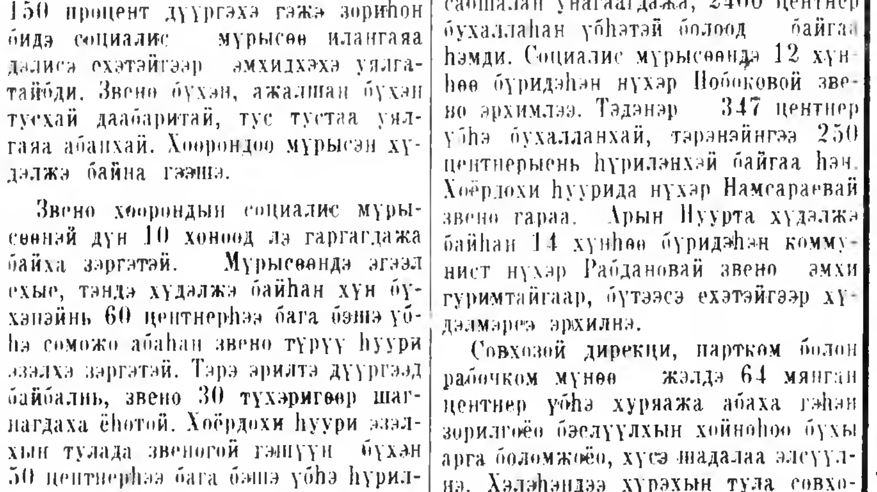
Үбһэ хуряалга дээрэ ажаллажа гараһан хүн бүхэн абаһан үбһэнэйнгөө хэмжээгээр, мүн нэмэлтэ түлбэридэ (үбһөөрнь) хүртэхэ байна.

Мүрысөөнэй гурим бултанда ойлгуулагданхай. Саг соонь мүрысөөнэй дүн гаргалга, үгтэхэ шангуудынь барюулга—алишье талаараа ажалшадые урмашуулга хадаа хүдэлмэрии мнай ябасада урагшатай һайн нүлөө үзүүлхэнь дамжаггүй. Совхозоймнай хүн зоншье эдэбхи үүсхэлтэйгээр, шударгыгаар ажаллажа байна. Манай ажахын оршондо ажаһуудаг хүн бүхэн үбһэ тэжээл бэлэдхэлгэдэ хубитаяа оруулалсажа, совхозой абаһан уялгые амжалтатайгаар дүүргэхын хойноһоо оролдоно. Мүнөө малшан, барилгашан бүхэн тус тустаа 100 центнер, мэргэжэлтэд, нютагай эмхи зургаануудай алба хаагшад, бухгалтериин хүдэлмэрилэгшэд, али бүхы бусад тушаалтад толгой тоолон 20 центнерһээ доошо бэшэ үбһэ совхоздоо сабшажа тушаахаар бэеэ уялгалаа.

Түрүүшын дүн июлиин 20-до согсологдоо. Тиихэдэ 1400 шахуу гектар сабшалан унагаагдажа, 2400 центнер бухаллаһан үбһэтэй болоод байгаа һэмди. Социалис мүрысөөндэ 12 хүнһөө бүридэһэн нүхэр Побоковой звено эрхимлээ. Тэдэнэр 347 центнер үбһэ бухалланхай, тэрэнэйнгээ 250 центнерыень һүрилэнхэй байгаа һэн. Хоёрдохи һууридa нүхэр Намсараевай звено гараа. Арын Нуурта хүдэлжэ байһан 14 хүнһөө бүридэһэн коммунист нүхэр Рабдановай звено эмхи гуримтайгаар, бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлмэрээ эрхилнэ.

Совхозой дирекци, партком болон рабочком мүнөө жэлдэ 64 мянган центнер үбһэ хуряажа абаха гэһэн зорилгоёо бэелүүлхын хойноһоо бүхы арга боломжоёо, хүсэ шадалаа элсүүлнэ. Хэлэһэндээ хүрэхын тула совхозоймнай бүхы хүн зон габшатай шамбайгаар ажаллана.

Ч. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ,
«Комсомольский» совхозой парткомой секретарь.
Яруунын үйлэдбэриин управлени.

Ивалгын туршалга үйлэдбэриин ажахын 2-дохи отделенидэ үбһэ хуряалга һайнаар эмхидхэгдэжэ байна. Зураг дээрэ: гар хажууршад (зүүн гарһаа) М. Каленых, И. Рудкин, И. Овцев, А. Титов гэгшэд мүр гаргажа ябана. Н. МИНИНЭЙ фото.

Механизаторнууд, энээниие уншаад, ажалдаа хэрэглыт

ТАРЯА ХУРЯАЛГАЯА ТҮРҮҮ АРГААР ЭМХИДХЭЕ

Мүнөө колхоз, совхозуудаймнай үргэн ехэ тарялан дээрэ баян ургаса эдеэшэжэ байна. Иигээд удахагүй горох хуряаха, удаань хара таряа, шаниисэ хадажа захалха саг холо бэшэ болоо. Ургаса хуряалга нилээдгүй хүндэ, харюусалгатайшье ажал гээшэ. Таряа һайнаар ургуулаад, тэрэнээ хаһа сагтань хуряажа шадангүй, гээлтэдэ оруулжа, хосороожошье болгодохо байна ха юм. Тиимэһээ хуряалга дээрэ нэгэшье үдэр дэмы гээжэ болохогүй.

Урда жэлнүүдэй дүршэлһөө харахада олонхи ажахынууд тарягаа хожомдуулжа хадаад, хуряалгаяа ехээр унжагайруулһанһаа боложо, ургасаяа гээлтэдэ оруулдаг байһан. Илангаяа эдеэшэһэн таряан хуряалгангүй удаан һуугаад, ехээр һайрадаг, унадаг. Үнгэртэрөө эдеэшэһэн таряан ехэ шанга һалхи, бороодо ороходоо хэды ехээр гээгдэдэг гээшэб. Жэшээнь, эдеэшэһэн шаниисые нэгэшье үдэрөөр хожомдожо хуряабал, га бүриһөө 2—3 пүүд орооһон гээгдэдэг байна.

Ажахы бүхэндэ хүсэ ехэтэй шэнэ машина техникэ— таряа баал болгон хададаг жатка, комбайнууд, орооһо сэбэрлэдэг бүтээсэ ехэтэй бусад зэмсэг, түхеэрэлгэнүүд олон болонхой.

Тэдэниие зүбөөр, шадамар һайнаар хүдэлгэжэ, таряа хуряалгые таһалгаряагүйгөөр, түрүү аргаар эмхидхээд, бүхы ургасые богони болзорто гээлтэгүйгөөр абаха арга боломжо ажахы бүхэндэ бии.

Республикын түрүү ажахынууд — Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин «Коммунизм» колхоз, «Эрдэм» совхоз, Түнхэнэй үйлэдбэриин управлениин «Сибиряк» колхоз болон бусад тарягаа хадахаһаа эхилээд, хуряажа, орооһыень сэбэрлэжэ абаха хүрэтэр бүхы ажалаа үргэлжэдэнь машинын хүсөөр, таһалгаряагүйгөөр ябуулдаг болонхой. Энээнэй ашаар хуряалгын хүдэлмэри эрид түргэдхэгдэжэ, хүдэлмэришэдые олоор сүлөөлөөд, тэдэниие тэжээл бэлэдхэлгэ, малай байра байдал заһабарилгада табиха арга олдоно.

Ургаса хуряалгые шэнэ, түрүү, таһалгаряагүйгөөр ябуулха аргаар эмхидхэхын тула бүхы машина техникэеэ хаһа сагтань һайнаар заһабарилха, бэлэдхэхэ, хүнүүдыешье һургаха шухала. Таряа хадаад, хуряажа абаха, орооһо сэбэрлэхэ, һолоомо суглуулха гэхэ мэтэ бүхы хүдэлмэриие таһалгаряагүйгөөр зэргэ ябуулжа, шадаал һаа энээндэ гар ажал ехэ хэрэглэхэгүйн тула эртээнһээ һайнаар бодомжолхо хэрэгтэй.

I. АМЯАРЛАН ХАДАЛГЫЕ УЛАМ ҺАЙЖАРУУЛХА

Республикын колхоз, совхозууд бүхы ургасаяа гол түлэб амяарлан хадажа хуряадаг болонхой. Энэмнай таряа миин комбайнаар сэхэ хуряаһанда орходоо һураггүй һайн байна. Жэшээнь, энэ арга хэрэглэбэл, тарянай эдеэшэжэ байхада, 10—12 хоногоор урид баал болгон хадаха арга олгоно.

Таряа амяарлан хадахынгаа урда тарялангай заха, хярхаг хуу сабшажа, углуунуудынь сэхэлжэ үгэхэ, мүр загуунуудые гаргаха хэрэгтэй.

«Эрдэм» совхозойхид «Беларусь» тракторта «ЖН-4» жатка шагтагалаад, тарялангай заха, хярхаг сабшажа, загуун гаргаха, амяарлан хадалгада уридшалан бэлэдхэхэ хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулна. Буряадай хүдөө ажахын институтдай һуралсалай ажахын механизаторнууд урзанда, нёдондо «СК-3» комбайнда «ЖН-4А» жатка холбожо, тарялангайнгаа заха сабшаһан, загуун гаргаһан байна.

Байгша ондо ажахы бүхэн ургасаяа амяарлан хадахаһаа урид тарялангай захые заабол сабшаха, комбайн, жаткын орожо хадаха мүр— загуун гаргажа үгэхэ гээшэ тон шухала гэжэ тоолохо ёһотой. Энээндэ мүнөө ажахынуудта абтаад байһан «ЖВН-6» түхэлэй шэнэ жаткануудые хэрэглэбэл, ехэ таарамжатай.

Үнгэрһэн жэлнүүдтэ олонхи механизаторнууд тарягаа баал болгон хадахадаа, агрегадаа годи бэди гүүлэжэ, ехэ тойруугаар ябуулдаг һэн. Энээнһээ боложо, трактор, машинын эдэрхэ, ургасыншье гээлтэдэ орохо ушар үсөөн бэшэ үзэгдэдэг һэн. Тиимэһээ хуряалгын агрегадуудые сэхэ загуунаар ябуулжа, тэрэнэйнгээ хоёр захаһаа ороод хадахада һайн. Жаткануудые бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлгэхэдэ, таарамжатай байхаһаа гадна, комбайнаар баал суглуулжа сохиходошье зохид байдаг.

Илангаяа үндэрөөр, үдхэнөөр ургаһан, жэгдэ бэшээр эдеэшэһэн ургасые амяарлан хадахада дээрэ. Мүн наҺтар таряае хоёр баал хамтаруулан хаюулжа хадахада, гээлтэдэ оросогүй болодог гээшэ. Буряадай хүдөө ажахын институтдай һуралсалай ажахынхид наһтараар ургаһан шаниисэдэ «СК-3» түхэлэй хоёр комбайн хойно хойноһоонь ябуулжа, баалнуудынь дабхасуулан хаюулдаг һэн. Түрүүн «ЖБ-4,6» жаткаар хадаад, хойноһоонь «ЖР-4,9» жатка ябуулжа, хоёр баалынь нэгэн болгон сабшадаг. Эндэ комбайнернууд Г. Копылов, М. Шапошников гэгшэд хоюулаа нэгэ загуунда хүдэлхэдөө сүүдхэ соо 80 гектар таряа хадаа юм. Наһтаршаг аад, шэнгэн ургасатай таряа хадахадаа, баалынь дабхасуулан хаюулжа, һүүлдэ тэрэниие комбайнаар суглуулан сохиходо ажалайнь бүтээсэ хоёр дахин дээшэлдэг.

II. УРГАСА ХУРЯАЛГАДА ЭРТЭЭНҺЭЭ БЭЛДЭХЭ

Энэ жэлдэ хаа хаанагүй хура бороо ехээр ороо. Таряаншье бүхы дээрээ үндэрөөр, үдхэн һайнаар ургажа байна. Тиимэһээ хуряаха болотор зарим газарта ургаса унажа, хэбтэжэ болохо.

Эрьежэ унаһан таряае гээлтэгүйгөөр хуряахын тула эртээнһээ бэлдэхэ хэрэгтэй. Нэн түрүүн тусхай эксцентриково мотовилатай «ЖБ-4,6» болон «ЖР-4,9» жаткануудые олоор бэлдэжэ, һайнаар түхеэрхэ шухала. Нэгэ тээшээ нэнгэжэ унаһан таряае мотовилаар эльбүүлэн бодхоожо, һайнаар хадахын тула тэрэнэйнгээ һалаануудые зүбөөр тааруулан тодхохо хэрэгтэй. Мотовилын планкые һууриһаань хүдэлгэжэ, түмэр һалаануудынь 50—60 градус сэхэ доошонь һанжуулаад, тодхоходо, таатай юм. Тиигэбэшье, ургасын хэды шэнээн үдхэн, хэр ехээр хэбтэһэниие хараада абажа, тэрээндэнь тааруулан мотовилаяа тодхохо хэрэгтэй. Мүнөөнһөө ажахы бүхэндэ «СК-3» комбайнай хэды мотовилануудые жаткада тааруулан табихаб, ямарнуудтань эксцентриково мотовила тодхохоб гэжэ эртээнһээ тодорхойлхо шухала.

Энэ жэлдэ республика доторнай үргэн абасатай «ЖВН-6», «ЖВН-10» жатканууд олон хүдэлхэ байна. Тэрээгээр таряа амяарлан хадахадаа, мотовилануудайнь хүндэлэн модонуудта 5 диаметр бүдүүнтэй шабын түмэрөөр 100—120 миллиметр утатай штифтэнүүдые хадажа үгэхэ байна. Тэдэниие хоорондонь 150—200 миллиметр заабһартайгаар хадаха хэрэгтэй. Мүн эдэ жаткануудай хюреэнүүд дээрэ таряа үргэдэг тусхай түхеэрэлгэ тодхоходо һайн.

Эрьежэ унаһан таряа хадахадаа, эшынь нэнгэжэ хэбтэһэн шагһаань 45—50 градус хажуу тээһээ орожо сабшахада, ургаса сэбэрээр абтадаг. Тиимэ ургасые доогуур лэ сабшахада, гээлтэгүйгөөр хуряагдадаг.

III. ГОРОХ ЯАЖА ХУРЯАХАБ?

Энэ ургамалай хуряалга илангаяа орёо бэрхэтэй гэжэ тоологдодог байна. Юуб гэхэдэ, горох эдеэшэжэ эхилхэдээ эшэ набшань ехэ нойтон байһан аад, харин орооһониинь халтад гэбэл, һайража унаха, адхархаяа һанадаг.

Гадна тэрэнэй эшын доогуурхи, дээгүүрхи буурсагуудынь нэгэ адли эдеэшэдэггүй. Тиимэһээ эдеэшэжэ эхилһэн горохой хадалга, хуряалгые багаханшье хожомдуулаа һаа, буурсагынь тэһэрээд, орооһониинь адхаржа захалдаг. Илангаяа тэрэ сабшажа, хуряажа сохиходо бүришье ехэ гээлтэдэ ородог байна. Горохой буурсагуудай нэгэ жэгдэ эдеэшэдэггүй, абаһаар һайража унадаг хадань тэрэниие комбайнаар амяарлан хадажа хуряаха гээшэ илангаяа ехэ удха шанартай. Манай республикын эрхэ байдалда энэ ургамалай буурсагуудай 50—60 процентынь эдеэшээд байхада хадажа баал болгоходо таарамжатай. Баалда хэбтэхэдээ буурсагуудынь булта һайнаар эдеэшэхэ бшуу. Тэрэнһээ эртэ гү, али дан хожом хадабал, горохой нилээд ехэнь гээлтэдэ ородог гэжэ Түнхэнэй «Сибиряк» колхозой мэргэжэлтэд тоолоно.

Тэрэниие тусхай «ЖБА-3,5» жатка «СК-3» комбайнда тодхоод сабшахада ехэл һайн. Нёдондо Зэдын «Октябрьский» совхозой комбайнер И. Плюснин тиимэ жаткатай комбайнаар 12 хүдэлмэриин үдэр соо 180 гектар горох хадаа юм. Хүдөө ажахын институтдай һуралсалай ажахыда, «Сибиряк» колхоздо энэ ургамал хуряахадаа «КСН-2,1» гэжэ үбһэнэй косилкада Льговско туршалгын станциинхидай зохёоһон тусхай баал гаргадаг түхеэрэлгэ тодхожо, хүдэлгэдэг байна. Тиимэ агрегат үдэр соо 10 га хуряадаг. Тингэбэшье ёһоор тааруулан тодхогдоогүй косилкаар горох сабшахада гээлтэ ехэ гарадаг гэжэ механизаторнууд мартаха ёһогүй.

Горохой үндэгдэһан баал 2—3 хоног соо хатажа, суглуулан сохихоор болодог юм. Тэрэниие «СК-3» комбайнаар хуряажа абадаг. Гансал комбайнайнгаа барабанай эрьелдэсые аалидхажа, минута соо 650—750 эрьелдэдэг болгоод, декынь эгээл доошонь табиха ёһотой. Баалынь удаашан үглөөнэй шүүдэртэ бага нороод байхадань суглуулжа сохиходо, орооһониинь гээгдэдэггүй гэжэ үнгэрһэн жэлэй дүй дүршэл харуулна.

IV. ХУРЯАЛГАДА МИНУТА БҮХЭН ГАМТАЙ

Хуряалгые һайнаар эмхидхэжэ шадаа һаа, комбайн бүхэнөөр час соо 3 га хүрэтэр таряа хуряаха байна. Тиимэһээ агрегадуудые нэгэ минута сооншье миин байлгахагүй, бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлгэхэ хэрэгтэй.

Республикын олонхи ажахынуудта үнинһөө хойшо комбайнай агрегадуудые хоёр халаанда хүдэлгэдэг гээшэ. «Октябрьский» совхозой комбайнер И. Плюснин үглөөгүүр 6 часһаа гаража, тарягаа хадажа захалдаг. Тиигээд 12 час багта үдын эдеэн хээрэнь асарагдажа үгтэнэ. Һүүлээрнь агрегадайхид удэшын 7 час болотор байнгүй хүдэлдэг. 7 часһаа 8 час болотор комбайнернууд халаанаа һэлгэжэ, агрегадаа һүни хүдэлхөөр бэлэдхэнэ. Һүниндөө тэдэнэр эгээл тэгшэ газарта ороод, һүниин 3 час болотор ябадаг. Нүхэр Плюснинэй даадаг агрегат зайн талаар һайса хангагданхай. Тиигэжэ тус агрегадайхид нёдондо «ЖВН-10» жаткаар хүдэлмэриин 10 үдэр соо 600 гектар таряа баал болгоод, тэрэнээ 12 хүдэлмэриин үдэр соо хуряажа абаа.

Машина техникые нэгэ газарта бүлэг бүлэгөөр хүдэлгэхэдэ ажалай бүтээсэ нилээд дээшэлдэг. Нэгэ тарялан дээрэ 2—3 жатка гү, али 3—4 комбайн суглуулжа ябахадаа, талын һагаар тараад хүдэлһэндэ орходоо һураггүй һайн шуу. Агрегадуудые бүлэг бүлэгөөр хүдэлгэхын тула ажахынуудай агрономууд түрүүн ямар газарай ургаса хэды шэнээн эдеэшээб гэжэ тодорхойлоод, тэрэнэйнгээ ёһоор хуряалгын хүдэлмэриин график табиха болоно. Агрегадууд нэгэ газарта хүдэлөөшье һаа, бэе бэеһээ холо байжа, өөһэдын загуунтай байха зэргэтэй. Харин баал суглуулжа сохихо комбайнуудые хойно хойноһоонь һубарюулаад ябуулхада таарамжатай.

Машина техникэ бүлэг бүлэгөөр хүдэлгэхэдэ юугээрээ һайн гээшэб? Нэгэдэхеэр, ургасын эдеэшэһэнэй зэргээр бүхы машина техникые нэгэ газар олоор табяад, түргэнөөр хадажа дүүргэхэдэ һайн. Хоёрдохёор, трактор, машинада техническэ харууһа хэхэ, тоһо, түлишөөр хангаха, орооһо таряаень зөөхэдэ таатай болоно.

V. ТАРЯА ОНЬҺОН АРГААР СЭБЭРЛЭХЭ ТУХАЙ

Хэнэйшье мэдэһээр, комбайнһаа гараһан орооһон ехэнхидээ шиигтэй нойтон байдаг гээшэ. Тэрэниие хаһа сагтань хатаажа, сэбэрлэжэ абаагүй һаа, орооһоной шанар ехээр муудадаг.

Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин «Загаснкий» колхоздо, «Эрдэм» совхоздо, Түнхэнэй үйлэдбэриин управлениин «Сибиряк» колхоздо яһала һайн тоогууд бии. Тэд тэдэншье баһал онъһожоруулагдаха, шэнээр тааруулан түхеэрэгдэхээр болонхой. Харин бусад ажахынууд тарянай тоог һайнаар түхеэрхэ, онъһожоруулха тушаа анхаралаа ехээр табинагүй.

Таряа хуряалгын эхилтэр колхоз, совхоз бүхэндэ тоогуудые һайнаар түхеэрхэ, машина техникыень заһабарилха талаар бүхы хэрэгтэй юумэ хэхэ байна. Илангаяа тэндэ бууһан орооһые багаханшье сагта хэбтүүлэнгүй дары сэбэрлэжэ, хатаажа тусхай транспортёроор машинаһаа машинада таһалгаряагүй ашажа ябуулха, ураһандаа хааха ёһотой. Һүүлэй үедэ ороной колхоз, совхозуудта орооһо склад соонь гү, али миил талада байлгаад, хүйтэн агаараар үлеэлгэжэ, түргэн хатаадаг арга хэрэглэнэ.

VI. КОМБАЙНАЙ УДАА ПЛУГ ТАБИХА

Сохигдоһон һолоомо тарялан дээрэ түргэн сүлөөлжэ, газараа хахалха гээшэ ажахыда баһал ехэ удха шанартай. Тиигэдэшье хээрэ бухалтаяа үни хэбтүүлэгдэнгүй, хаһа сагтаа абтаһан һолоомо адууһа малда тон һайн тэжээл болохо байна бшуу.

Мухар-Шэбэрэй «Забайкалец» колхозой механизаторнууд комбайнайнгаа һолоомо суглуулдаг түхеэрэлгынгээ хойноһоо ехэ волокуша шагтагалжа, сохигдоһон һолоомо ехээр суглуулаад, тарянай газарай захада зөөдэг байгаа. Тэрэниие һүрилжэ абахадань ехэ таарамжатай болоо бшуу. Түнхэнэй үйлэдбэриин управлениин «Сибиряк» колхозойхид баал суглуулжа абаһанайнгаа һүүлээр хойноһоонь трактор табижа, бухалтай һолоомые түлхюулэн суглуулдаг һэн. Тиимэ тракторай нэгэ агрегат 4—5 комбайнай гараһан һолоомо суглуулжа урдидаг юм. Мүн 1962 ондо агроном Н. Суздалевай дурадхалаар хэгдэһэн ехэ раматай волокуша хэрэглэжэ, үгышье һаа, тусхай тросуудаар татуулан, һолоомо суглуулха шухала.

Нэгэ үгөөр хэлэбэл, ажахы бүхэндэ бүхы һолоомо, мякинэ нэгэшье гээлтэ хоролтогүйгөөр суглуулжа абаад, һүрилхэ, намарай эртын паар хахалхын тула тарялангаа бэлэдхэхэ арга боломжо бии.

Б. ХУТОРНОЙ,
республикын хүдөө ажахын продуктнуудые абахэ. бэлэдхэхэ министерствын механизациин таһагай начальник.
Н. БУРМИСТРОВ,
хүдөө ажахын институтдай доцент.

Хүдөөгэй партийна организацинуудһаа ороһон мэдээсэл

Үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэридэ ябажа байһан ажалшадай культурна эрилтэ ямараар хангагданаб, юрэнхыдөө хүнүүдтэй ямар хүдэлмэри ябуулагданаб гэһэн асуудалтайгаар манай корреспондент хэдэ хэдэн ажахынуудай партийна организацинуудай секретарьнуудтай телефоноор хөөрэлдэбэ.

Үрэ ехэтэй мүрысөөн

С. ЦЫБИКОВ,
Хурамхаанай совхозой парткомой секретарь

Хура бороо орожо, үбһэ хуряалгада һаалта хэнэ. Һүүлэй хэдэн үдэрэй бороогой һүүлээр дошхон урасхалтай Баргажан мүрэн һабаһаа халижа, манине бага зэргэ абиртуулба.

Муу ажалаа сагааруулхын тулада эдэ бүгэдые дурдана бэшэб. Энэ жэлдэ үбһэ ногооной ургаса һайн. Тэжээл бэлэдхэлгын хүдэлмэри үргэн далисатайгаар ябуулха бүхы арга боломжо бии гээшэ. Тиихын тулада оролдоношьебди. Хэрбээ нёдондо июлиин 20-до 344 центнер үбһэ һүрилөөд байгаа һаа, мүнөө жэлэй энэ болзорто 3000 центнер үбһэн һүрилэгдэнхэй. Совхозой дирекци, партийна комитет үбһэшэдэй ажал һайнаар эмхидхэхэ гэжэ оролдоһон байна. Нэн түрүүн урмашуулгын хэмжээнүүдые хараалһан, хүнүүдтэй ябуулдаг хүдэлмэрэ улам тодорхой болгохо гэһэн байгаабди.

Үбһэн дээрэ 30 гаран звено хүдэлнэ. Эдээнэй хоорондо мүрысөөн эмхидхэгдэнхэй. Арбан хоног бүхэндэ тэрэнэй дүнгүүдынь гаргагдадаг, звено бүхэн өөһэдөө 5—5 хоногоор мүрысөөнэй дүн гаргадаг — иимэ байна. Арбан хоногой дүнгөөр бюллетень мэдээсэл гаргагдадаг. Илагша звенодо вымпел, 20 түхэриг мүнгэн шан үгтэдэг гуримтай. Һүүлшын 10 хоног соо нүхэр Раднаевай бригадын Александр Яковлевич Вохминай звено илажа, дээрэ дурсагдагша шан абаба.

Манай совхозой дирекци, партийна организаци, хүдэлмэришэнэй комитет үбһэшэдые бүхы хэрэгсэлээр, тэрэ тоодо культурна эрилтыень хүсэд дүүрэн хангаха гэжэ оролдоно. Агитаторнууд СССР-эй Верховно Соведэй сессиин материалнуудые хүн зондо ойлгуулна. Кино харуулагдадаг.

Агитбригада аян замдаа гараба

А. РАДНАЕВ,
Хэжэнгын совхозой парткомой секретарь

15 звено боложо хубаараад, манай совхозой хүдэлмэришэд үбһэ тэжээл бэлэдхэжэ байһан үетэй. Эдээнэй 6-ниинь онъһожоруулагдаһан звено юм.

Үбһэнэй хүдэлмэри дээрэ социалис мүрысөөн эмхидхэгдэнхэй. Бүхы совхоз соогоо 10 хоногой, звено дотороо 5 хоногой дүн гаргагдадаг гуримтай. Түрүү һуури эзэлһэн звенодо совхозой дирекциин, парткомой, профсоюзай комитедэй дамжуулгын Улаан туг барюулагдадаг юм. 3-дахи фермын онъһожоруулагдаһан нүхэр Тармахановӑй, 2-дохи фермын Дашинима Эрдынеевэй звенонууд түрүү зэргэдэ ябана.

Үбһэ хуряалгын хүдэлмэриин эхилхэтэй хамта мүн соёлой хүдэлмэрилэгшэд аян замдаа— үбһэшэдэй отогуудта ябажа эхилбэ. Хэжэнгын соёлой байшангай агитбригадынхид үбһэшэдэй 8 звенодо ябаад байна. Эдэнэр концерт табина, звенонуудта «Дайшалхы хуудаһануудые» гаргана. Совхозой хүдэлмэришэнэй комитедэй түрүүлэгшэ нүхэр Андодоев эдээнтэй хамта лекци уншажа ябалсаа.

БУРЯАД ҮНЭН
2-дохи нюур.
1964 оной июлиин 29.

ТАНИЛСАГТЫ: Света АЮРОВА

Светлана Аюрова һаалишаншье болоод үзөө, Соёдой сомоной Соведэй түрүүлэгшэшье ябаа. Хаана, ямаршье ажалда ябахадаа оролдосо үүсхэлээ гаргадаг, хэхэ юумаеэ һайнаар лэ бүтээхын хойноһоо тэмсэдэг һэн.

һаалишан болоод, хайнаг үнеэдые даажа абаад байхыень һайн мэдэгшэб. Света тиимэ үнеэнһээ жэл соо 800 килограмм һү һаажархёод, түрүүшүүлэй зэргэдэ гарадаг байгаа. Хайнаг үнеэнһээ эды һү һааха гээшэ ехэхэн оролдолгоор туйлагдадаг бшуу.

Мүнөө Светлана Аюрова хонин ажалда оронхой. Үнгэрһэн хабар даадаг 180 хонинһоо 180 хурьга абажа, түлнүүдээ нэгэшье толгойень гарзада оруулангүйгөөр түлжүүлээ. Хонин бүриһөө хурьга абахаб гэһэн уялга абаад тэрэнээ амжалтатайгаар бэелүүлбэ гээшэ.

Аха нютагай хангил үндэр хада уулануудтай газарта хонидые үсхэбэрилхэдэ тиимэ хүнгэн ажалтай бэшэ юм. Илангаяа хонидые нооһо ехэтэй байха үедэнь шугы бургааһа, ой модо багатай газараар ябуулжа адуулха хэрэг гарадаг. Тиигээгүй һаа, хонидой нооһон ехээр гээгдэдэг байна. Нүхэр Аюрова энээниие һайса мэдэжэ, хонидые шадамараар адуулдаг дүй дүршэлтэй болонхой.

Тиихэдэ зунай бэлшээриин үедэ отарынь хонид зүлгэ ногоон дээрэ һайса бэлшээгдэжэ, тобир тарган болгогдоно. Мүнөө энэ хонишон намар болотор хонидоо бүри һайнаар таргалуулха хүсэл зориттойгоор ажаллажа байнхай.

Света Аюрова хонидоо хүсэ шадал һайнтай болгожо, ороондо табина. Тарган хонидһоонь абтаһан хурьгад тобир дорюунаар түлжэжэ, нэгэшье толгойнь гарзада оронотүй. Ерэхэ жэлдэ нүхэр Аюрова даадаг хонидоо һайнаар харууһалжа, хонин бүриһөө хурьга абаха зорилго табинхай.

Зураг дээрэ: «Кировэй нэрэмжэтэ колхозой хоёрдохи бригадын түрүү хонишон С. Аюрова.

Д. ДУГАРОВАЙ фото-текст.

КОММУНИС АЖАҺУУДАЛАЙ ТҮЛӨӨ

АНХАРЫТ, КОМПОЗИТОРНУУД, ШҮЛЭГШЭД!

Коммунизм үргэн далайсатайгаар байгуулжа байгаа гайхамшаг үе сагта ажаһуунабди. Энэ үедэ коммунис үзэл бодол, ёһо заншал хаа хаанагүй үргэнөөр дэлгэрэн, үндэһэ табижа, хамаг хуушарһан таарамжагүй болоһон ёһо гуримууд түригдэжэ байнхай. Теэд тиимэшье байнгүй яахаб. Ёһо гуримууднайше сагайнгаа эрилтын ёһоор хубилжа байдаг хаям даа. Захаһаа барин, жэшээлхэдэ, түрэ хурим, найр наадамнайшье урданай барга бүдүүлиг зүйлнүүдһээ сүлөөржэ, мүнөөнэй шэнжэтэйгээр, һонирхолтой зохидоор үнгэрдэг боложо байна хаям. Энэниие өөһэд залуушуулһаа гадна, үбгэд хүгшэдшье амаршалан һайшаана хаям. Урдань түрүүшын буураздаагай — хабарай гү, али ургасын — намарай һайндэрнүүд гэжэ байгаа гү? Үгы даа. Баһа үхибүүнэй түрэлгэ, паспорт абалга, һургуулида түрүүшынхиеэ орolго, наһа бээ гүйсэлгэ, Советскэ армида мордолго гэхэ мэтэмнай үнэхөөр лэ һайндэрэй оршон байдалда тэмдэглэгдэдэг боложо байна. Иигэжэ шэнэ үе сагта шэнэ ёһо заншалнууд бии болон дэлгэрнэ. Теэд эдэниие үнгэргэхэдэ, сэхыень хэлэхэдэ, олохон бэрхэшээлнүүд, дүршэлгүйдэлгэ тохёолдодог. Гурим дүримыеньшье мэдэхэ оногүй байдаг. Гадна үнгэрхэдөө шэнэ юрөөлэй үгэ, шүлэг, дуун аялга гэхэ мэтэ хүдөө нютагта ажаһуугшадай хэрэглэхын аргагүй.

Абаһаар лэ энэ һүүлшын асуудал дээрэ онсо тогтожо хэлэхэ хүсэлэнтэйбди.

Манай ажаһуудалай али бүхы баяр ёһололнууд ямагтал һайндэрэй түхэлтэйгөөр үнгэргэгдэнэ хаям. Тиимэ ушарһаа тэндэ хүгжэм дуун заатагүй хэрэгтэй болодог. Нугаһагүй нуур дүлии, дуу хүгжэмгүй найр дүлии гэбэл алдуу болохогүй.

Ажаһуудалай баяр ёһололнууд соо хурим түрэ нэн түрүүшын һуури эзэлнэ гээшэ ааб даа. Теэд энэмнай үшөөл һанаһанда хүрэмэ зохидоор үнгэржэ шаданагүй. һаяшаг манай совхоздо хоёр залуушуул гэрлэхэдээ комсомол ёһоной түрэ хэхые хүсэһэн байгаа юм. Теэд тэрэниие ямар ёһо гуримтайгаар үнгэргэхэ тухай тэрэ багайхид огто мэдэхэгүй байшоо һэн. (Ёһотой комсомол түрэнүүд тухай газетэдэ тодорхойгоор бэшэжэ, радиогоорше очерк, репортаж гэхэ мэтые дамжуулжа байдаг һаа, ехэл зохид бэлэй). Тиигээд лэ тэрэ түрэ хуушаншье, шэнэшье бэшэ маягтайгаар үнгэршоо һэн. Тэндэ байгшадай олонхидынь эрдэмтэй, һургуулитай залуушуул һэн. Гэбэшье мүнөөнэй түрэ хуримай шэнэ дуу хүгжэм огто мэдэхэгүй байжа, үнөөхил ямаршье ушарта дуулагдадаг «Шэрэмхэн булад тахыетнай...» «Сэргэндээ» гэхэ мэтын дуунуудые хангюурдаад лэ дуурэшоо һэн. Мүн түрэ найр тухай хуушанайшье удха, аялга сарюун дуунууд мартагдашаһан байгаа хаям. Юрөөл гэхэдэ, наһатай хэдэн хүнүүд хоёр гурбан үгэ гүбэд гээд лэ болишоо һэн. Иимэ болохолоороо дурсагдаһан түрэ гээшэ ёһотой түрэ боложо шадаагүй, харин лэ юрын нэгэ «кампани» шэнгеэр үнгэршөө хаям. Тиихэдээ комсомол гэдэгэй түхэл шэнжэшье орожо шадаагүй.

Юрэдөө иимэ байлга хэзээ заһаржа, мүртөө орохо юм?

Паспорт түрүүшынхиеэ абалга, армида мордолго хүнэй наһан соо ганса нэгэн тохёолдодог, ехэ удха шанартай байбашье, огто хэрэгсээгдэнэгүй. Эндэ тусхай дуунһаа байтагай уран гоёор юрөөхэ үгэшье «олдодоггүй». «һайн ябаад лэ, албаяа эрхим һайнаар дүүргээд лэ, бусажа ерээрэй» гэхэһээ ондоо «уянгатай» үгэ хэлэгдэдэггүй. Уран хурса удхатай, олгосотой тодохон аад, тааруу зохидхон аялгатай дуун байдаг һаа, бүрил гоё һааб даа. Теэд тиимэ юумэн зорюута бэдэрэшье һаа, альга юм шуу.

Иимэ байхада манай шүлэгшэд композиторнуудһаа эрилтэ шангаар табихаар болоо гэжэ һанагдана.

Ажаглахадамнай, һүүлэй үедэ манай композиторнууд дуу үсөөнөөр аад, нэгэ янзын темэ дээрэ бэшэдэг болошоһон янзатай. Тэдэнэр түрэ хуримай, ёгто шогой, гэр бүлын гэхэ мэтын маягтай аад, коммунис ажаһуудал харуулһан удхатай шэнэ дуунуудые анхаралдаа огтошье абанагүй гээшэ ха. Хүгжэм зохёогшоднай өөһэдөө хүдөө нютагуудаарнай ябажа, түрэ найр дээрэ гү, али ондоо һайндэртэшье байлсажа үзэхэеэ яанаб. Тиигээ һаа, сохом лэ «зүрхөө үбдэжэ», хүн зоной ямар эрилтэтэй байһаниие ойлгожо абаха, саашадаа үнэхөөр ехэ оролдолгошье гаргажа хүдэлхэ һэн ха даа. Эндэ мүн шүлэг бэшэгшэднай композиторнуудһаа бүри ехэ зэмэтэй гээшэ ха. Журнал, газетэ дээрэшье харахада, поэдуудай олон болоһон, хурса һонин удхатай шүлэг, поэмэнүүдыешье бэшэдэг болоһон байгша. Гэбэшье дуу зохёожо, хэблүүлжэ байһаниинь огто харагдадаггүй. Яахадаа иимэ гээшэб?

Тэдэнэр композиторнуудта шэнэ шэнэ дуунай үгэнүүдые бэшэжэ үгөөд, тэрэнээ хүгжэмтэйень газетэдэ хэблүүлжэ, радиогоор дамжуулжа байхаяа яанаб. Тиигээ һаань, даншье газардажа байхаяа болихо һэн хаби. Бидэ профессионалнууд бэшэбди. Зүгөөр тиигэжэл тухайлнабди.

Шэнэ юрөөлнүүд гэхэдэ, эдэмнай одоол поэдуудэй хэхэ ажал, бэшэхэ болоошье һаа бэлэн жанр. Теэд эдэмнай дуунһаашье үсөөн. Яахадаа шүлэгүүдэй сутлуулбари, «Байгал» журнал, эстрадна сборнигууд соо шэнэ юрөөлнүүдые толилжо болохогүй юм? Али энээн тушаа поэдуудай огто анхарнагүй гээшэ гү.

Сэхыень хэлэхэдэ дурсагдаһан утаа ехэ дутагдалнуудые усадхаха тушаа композиторнуудай, уран зохёолшодой бүлгэмүүд, культурын министерство тон лэ ойрын сагта яаралтай хэмжээнүүдые абаха ёһотой.

Ажабайдал, ажаһуудалнай ямар түргэнөөр урагшаа дабшанаб! Эрилтэньшье үдэрһөө үдэртэ улам ургана. Энээнтэй нэгэн хамта хуушарһан гээгдэнги һаалта болоһон зүйлнүүд харгы замһаа дээрэһээ хаягдажа, коммунис шэнэ ёһо заншалнууд һуурижажа байна хаям. Улад зомнайшье эрдэм болбосорол ехэтэй болоо. Энэ ажабайдалай хурдан түргэн алхамһаа композиторнуудай, зохёолшоднай бү гээгдэг лэ, сагай эрилтые дары хангалсажа, хүдөөгэй ажалшад маанадтаа саг үргэлжэ туһалжа байг лэ! Шэнэ һонин дуу хүгжэмүүдые, уран хурса юрөөл үгэнүүдые зохёон нэбтэрүүлжэ, маанадайнгаа ажабайдалые шэмэглэг лэ!

Чисаанын совхозой бүлэг хүдэлмэришэдэй даалгабаряар: Д. ДАШИЕВА, Бур. АССР-эй Верховно Соведэй депутат, һаалишан; Б. ЖАМБАЛОВ, совхозой рабочкомой түрүүлэгшэ; Р. БАЯНДУЕВ, нормировщик; М. БУДАЕВА, счетовод; М. ЦЫРЕНОВА, һаалишан; Д. НИКОЛАЕВ, хонишон.

ЭДЭНЭРЭЙ ЮРӨӨЛ МАРТАГДАДАГГҮЙ

Ажахын талаар туйлаһан али нэгэн амжалта бүхэнөө бидэндэ омог баяртайгаар угтадаг гээшэбди. Тиихэдэ шэнэ хүниие хүмүүжүүлэн, хүл дээрэнь гаргахадаа, бидэнэрэй баяр бүришье ехэ байха ёһотой. Энэмнай одоолшье орёо бэрхэ ажал даа, уян уран гар, илдам инаг сэдьхэл, оюун ухаан бодол хэрэгтэй ха юм.

Үхибүүдэй ухаан бодолдо, абари зандань түрэлхид ехэ нүлөө үзүүлдэг. Тиибэшье тэрэнэй хүн болохо хүмүүжэлдэнь багшанар, һургуули шиидхэхы үүргэтэй байдагынь мэдээжэ. Үхибүүндэ багшын үгэһэн эрдэм һургуули, тэрэнэй бүхы наһаараа абажа ябаха багажа зэбсэгынь болодог юм гэжэ хүн бүхэн мэдэдэг. Эгээл тиимэ дээрэһээнь мүнөө Верховно Соведэй сесси багшанарай салин хүлһэ дээшэлүүлхэ тухай тогтоол гаргажа, тэдэнэрэй уялга, үүргые бүри өөдэнь үргэбэ гээшэ.

Шэнэ хүнэй ямар болбосоролтой, ямар абари зантай, эсэстээ коммунизмын түлөө ямар тэмсэлшэ болохо эшэ үндэһые бидэнэр, багшанар, табижа үгэнэбди. Энэмнай ехэ харюусалгатай, ехэ хүндэтэйшье. Теэд манай хүдэлмэридэ үшөөл ехэ дутагдал бии гэжэ һанагшаб.

Үхибүүдые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ һургуули, ниитын эмхи зургаануудай хоорондохи холбоо барисаан мүнөө ехэ удха шанартай гэжэ тоологдодог. Үнэхөөрөөшье тиимэ. Теэд илангаяа хүдөө нютагуудта энэ холбоо барисаан тон һула, сэхынь хэлэхэдэ, хүсэд бэхижээдүй байһаар. Ажабайдалтай һургуулиин холбоо барисаа бэхижүүлхэ замуудай нэгэн — энэ мүн. Тиимэһээ энэ хадаа гансашье багшанарай бэшэ, үшөө партийна, советскэ органуудай шухала хэрэг болоно.

Бидэнэр багшанар, түрэл парти, правительствынгаа анхарал оролдолгодо харюу болгон, хүмүүжүүлгын бүхы хүдэлмэри бүри үрэ ехэтэйгээр ябуулха байһамнай лаб.

Н. НАМСАРАЕВ,
РСФСР-эй габьяата багша.

ҺАЙН ХҮН ТУХАЙ

ХОЁР БЭШЭГ

«Хүндэтэ ахамни!

һайн байна гүш? Шамаяа амаршалнаб. Шэнэ мэргэжэлтэй болобо ха юмши даа. Бишни албаяа һайн хэжэ ябанаб. Бэем мэндэ. Ядаха зобохо юумэ оройшье үгы. Айл болоһонтойш үшөө амаршалнаб. Үхибүүтэй болохоёо һананагүй гүт? Намайе тэрэшни дядя гэжэ нэрлэхэл. Эжымнай бэе һайн ха юм. Үнөөхил поликлиникэдээ хүдэлһэн зандаа.

һаяхан командирни намда баясхалан хүргөө. Эхэ эсэгэшни бии гү гэжэ һүүлдэнь асуугаа. Эхэмни бии, ахатайб, эсэгэмни... гээд, тээлмэрдэн алдааб. Гена, манай эсэгэ юун гэтэрээ зобожо наһаяа бараа гээшэ һэм. Фронтдо абаһан шарханнь хэды ехээр һэдэрээ гээшэб! Эсэгэмни фронтдо баатарай үхэлөөр унаа гэжэ хэлэжэ шадаагүйб.

Гена, эжымни, һайн байт. Эсэгынтээ нэрэ гутаахагүй хүбүүд болохо байхабди. Шимни һайнаар хүдэлэ. Бишни ерээд, сүдна заһабарилгынгаа заводто хүдэлхэб. Эсэгэмнай мүнөө амиды ябадаг һаа, юун гээшэб даа. Хоёр өөрһөө өөрэгүй хүбүүдээ хаража, һайсал мүрыемнай альгадажал ябаха һэн.

Эхэтээ һайн һуугты, ахайтан!

Солдадай мэндые хүргэгшэ танай Толя.

1964 он, майн 27».

Геннадий Никулин дүү хүбүүнэйнгээ бэшэг хэдэн дахин уншаба.

Өөрөөшье сэрэгһээ табигдаһаар үнишье болоогүй. Энээхэн хугасаа соо ажаллажа нилээд үрдеэ, айл болоожо налайгаа. Дүү хүбүүн гээшэмнай дүүл ха юм. Тиибэшье һаянай ухаатайхан бэшэгүүдые бэшэдэг болонхой. Эдэ бэшэгүүд соогоо хэлэгшэдэл аляар ажабайдалда юумэ хэдэг һаань ёһоор һааб даа. Үгы, би ахашье хүн аад, хүсэд болбосороогүй шэнгеэр заримдаа дуугаржархидаг гээшэб!

Геннадиин алхалһаар ябатар ошохо, хүрэхэ газарынь хажуудань болошоһон байба. «Ажаһуудалай приборнуудай мастерской» гэһэн гаршаг урдань аржыба. Мастер гэһэн нэрэ зэргэ абаха гээшэмнай гайтайшаг байна.

Цех руутаа орохотойнь хамта даагша Мария Васильевна угтажа байба:

— Геннадий Леонтьевич, шамда Павловай үйлсэһөө Сливинский гэжэ хүн ерээ. Холодильнигыем һайнаар заһаа, туршажа үзөөб гэнэ. Холодильник соогоо кружкатай уһа табиһымни, тэһэ хүрэшэн алдаа. Баясхалангые хүргэнэ.

Геннадий Никулин үг-маг гээд, өөрынтөө стол тээшэ дүтэлнэ. Мүнөөдэр захилнууд олон. Куйбышев, Мухин, Подгорная үйлсэнүүдэй хэдэн айлнууд хүбсаһа угаадаг машина, холодильник заһажа үгыт гэжэ хонходоо.

Гена наһаараше залуу. Оройдоо хорин таба наһатай. Тиибэшье ажалай дүй дүршэлөөр баян, коммунис ажалай нэрэ зэргын түлөө тэмсэжэ байһан хүн. Куйбышев городто училищида нэгэ жэлдэ һуража ерэһэнэй һүүлдэ ажаһуудалай энэ комбинадта ажаллана.

— Ажаһуудалай хэрэгсэлнүүдые зарим хүнүүд жэжэ юумэндэ тоолодог. Адатай захыень утюг, плитка, радиоприёмнигойнгоо эмдэршэбэл яахабши. Иишэл хандаха баатай болодгоно ха юм. Хүн зоной эрилтые түргэнөөр дүүргэхэ хэрэгтэй. Манай цехэй арбан дүрбэн хүдэлмэришэдэй ехэнхинь айлаар ябажа ажал хэдэг. Геннадий Никулимнай түрүү жэшээ болохо даа, — гэжэ Мария Васильевна Шерстобитова хөөрэнэ.

Захилнууд олон. Жэжэ бүжэшье хэрэгүүд. Теэд ажал хадаа ажал.

Уран гарнуудһаа ажалшье өөрөө айдаг гэжэ хүн зон дэмы хэлсэдэггүй. Геннадий будүүрхэжэ яажа байдаггүй. Ажалайнь үдэр үглөөнэй юһэн сагһаа үдэшын таба болотор үргэлжэлдэг гэжэ һанаа гүт? Үгы даа. Ехэнхи хүнүүд үдэртөө ажалдаа байдаг, гэртэньшье хүн үгы байха. Захилыень ажалай һүүлээр дүүргэхэ баатай бологдохо. Геннадий бишыхан хайрсаг бэряад, үгтэһэн адресаарнь айлнуудые зулажал ябадаг.

...Мухинай үйлсэ. Үдэшын наймаан саг боложо байба. Гена аалиханаар нэгэ айлай үүдэ тоншобо.

— Орогты, орогты — гэһэн абяан досооһоонь дуулдана.

— һүүе, та холодильнигыем заһахаяа ерээ гүт? Хари хүршэнэрни үнинэй хэлэнхэй, миниил үгыдэ ерээд ошодог байгаат. Наашаа һуугты, һуугты, — гэжэ нэгэ наһажаал эхэнэр уриханаар дуугарба.

Гена эбдэрһэн холодильнигыень хоёр саг тухай нособо. Гайтайхан. Хамаг трансформаторынь дүрэшоо. һэльбэхэ хэрэгтэй.

Үглөөдэрынь Гена ерэбэ. Хэрэгтэй деталяа асараад, холодильнигаа заһажа байхадань, тэрэ эхэнэр хөөрэнэ:

— Түмэр харгыда хүдэлнэб. Үдэртөө гэртээ байнагүйб. Баабаймнай үнишэг үгы юм. Хүбүүмни армида. Барһамни һайн ябадаг юм хаш. һая намда командирынь бэшэг бэшээ. Эсэгынгээ нэрэдэ хүрэхэ хүн гэнэ.

Холодильнигаа заһажа дүүргэхэдэнь, тэрэ эхэнэр баясан:

— Хүбүүнэйм наһанай хүн байнаш? һайн даа. Холодильниггтай болгобош. Тоһо, мяхамни, үндэгэмни гутахаяа һанаад... Эхэ эсэгэшни бии гү даа? Иимэ бэрхэ хүбүүгээр ямаршье эсэгэ омогорхохо даа, — гэбэ.

Эсэгэ... Эсэгын нэрэ... Эсэгын нэрэ нэрлүүлхын түлөө ганса агууехэ баатаршалга хэхэ хэрэгтэй бэшэ. Үдэр бүхэнэймнай ажабайдалда багаханшье һаа, баатаршалга бии ха юм. Ажал хэрэгтээ үнэн сэхэ, зоримгой ябаһан хүн бүхэн эсэгынгээ нэрэ нэрлүүлжэ ябана бэшэ аал?

Гена дүү хүбүүндээ бэшэг бэшэнэ:

«Толимни! Мэндэ!

Бидэшни һайн байнабди. Эжымнай поликлиникэдээ сестрагаар хүдэлһэн зандаа. Бэень һайн. Бэригээ эбтэй.

Зай, бишни һайнби. һаяхан комсомолой горком грамота барюулаа. Ажал хэрэгшье һайн. Үдэшэндөө оройшог ерэхэдэм, һамган сухалдахаяа һанана. Яахабши, хүнэй захил дүүргээгүйдэ аргагүй. Тэдэнэй орондо өөрөөшье байгаад үзэ.

Зай, һайн гүш? Албан хэр бэ?

һая бидэшни баясаабди. Эжымнай салин нэмэхэнь. Миниихишье баһа. һаяын сессиин шиидхэбэри уншаа гүбши даа? Мүнгөөр ехэ яданагүйбди. Мүнгэндэ хэрэгтэй һааш эльгээхэбди. Зай, бишни ажаллаа гээшэб! Табадахи разрядта шахажа ябанаб. Үхибүүтэй болохомнай. Хүбүүн гараа һаань, эсэгынгээ дурасхаалда Леонид гэжэ нэрэ үгэхэбди.

Баяртай, ахашни
Геннадий.
Улаан-Үдэ».

Г. ДАШАБЫЛОВ.

ХҮТЭЛБЭРИЛЭГШЫН ҮҮРГЭ ЕХЭЛ

Форсункнуудые сэбэрлэхэ гэжэ гү? Үгы хадаа, үгы. Битнай машинист гээшэлби, үнэмшэлгэ саарһыемшье харахадатнай болохо, — гэжэ нэгэ залуухан хүдэлмэришэн цехэй начальнигай урдаһаа огсомхоноор харюусаад буруу харан һуушоо һэн.

Энэ ушар Улаан-Үдын мяха консервын комбинадай компрессорнэ цехтэ болоһон юм. Цехэй начальник Юлий Васильевич «Захиралтыем дүүргэ» гэжэ дахинаа захирха эрхэтэй байбашье, олон юумэ хэлэнгүй: «Амарыш даа, нээрээшье эсэшоо ёһотойш, би шамайе ойлгоноб» гэжэ дарууханаар хэлээд гаража ошоо һэн.

Ажахын хүтэлбэрилэгшэдтэй иимэрхүү ушар али олон үзэгдэдэг. Теэд иимэ юумэнэй болоходол хашхаржа, өөрынгөө эрхэ бэрхые харуулжа болохо аал.

— Үгы ааб даа. Тиигэжэ ажаллабал хүн нүхэдтөө, хүдэлмэришэдэйнгөө дунда хүндэтэй болохонь бэрхэтэй, — гээд нүхэр Шитиков манда хэлээ бэлэй. — Хүдэлмэришэдые хүмүүжүүлхэ, тэдэнэй түлөө оролдохо хэрэгтэй.

Цехэй начальнигай хэхэ юумэн ехэ. Илангаяа компрессорнэ цехтэ. Түхеэрэлгэ, машинануудай хүдэлмэри адаглан хаража, али нэгыень һэлгэхэ, заһабарилха, хүдэлмэришэдтэйгөө хөөрэлдэхэ, ажал хэрэгээрнь, ажаһуудалаарнь һонирхохо хэрэгтэй. Эдэ бүгэдэдэ сагшье заримдаа хүртэдэггүй.

Теэд Юлий Васильевич Шитиковэй сүлөөгүйдэжэ гү, али тугшаржа байхыень харахагүйт. Үдын заабарлалгын үедэ, үдэшэлэндөө ажалай һүүлдэшье хүдэлмэришэн зонтой хөөрэлдэжэ, заримтай шатар даам наадажа байхань харагдадаг.

Дүрбэн жэлһээ үлүүтэй агитатораар ажаллажа, газетэ журналнуудай һонинуудтай коллективээ танилсуулна. Орон доторойнгоо, хилын саанахи һонинууд тухай тодорхойгоор хөөрэжэ үгэдэг. Бултыень нэгэн доро суглуулха гэжэ оролдодоггүй, нэгэ хоёршье хүнтэй хөөрэлдэдэг.

Нэгэ иимэ ушар эндэ һанагдадаг. Залуу хүбүүн Геннадий Живоглядов цехтэ ерэмсээрээ ажалай журам эбдэдэг байгаа. Заримдаа хожомдохо, үгышье һаа «хатуу харын» үнэр анхинуулан орожо ерэхэ. Хүдэлмэришэдэй суглаа зүблөөн дээрэ хэлсээдшье, улайлгаадшье үзөө. Туһалха юм байхагүй. Заһараа боложо байһанаа дахинаал урданайнгаа замда орошохо. һүүл тээшээ «хүдэлмэриһөөнь сүлөөлхэ, юунэйхиие энээнэй аашые тэсэжэ, хаража байха юм» гээд хүдэлмэришэдэй зариманиинь эрилтэ табидаг болобо.

— Намнахадашье болохо юм бээзэ, теэд хаанаб даа, нэгэл газарта хүдэлхэл ха юм. Тэрэнэй түлөө һүүлэй һүүлдэ бидэнэр улайжа, сайжа байха бэшэ гүбди. Хүмүүжүүлжэ шадаагүйнгөө түлөө, — гээд Юлий Васильевич харюусадаг бэлэй.

Өөрөө тэрээнтэй нэгэ дахин, нэгэхэн часай туршада хөөрэлдөө бэшэ. Ехэхэн оролдоһон байха. Мүнөө энэ залуу хүбүүн эрхим хүдэлмэришэдэй нэгэн болонхой. Нүхэр Шитиковэй дурадхалаар үдэшын һургуулида һуралсажа, энэ жэлдэ болбосоролой аттестат абаа. Цехэй комсомолшууд үнгэрһэн жэлдэ Геннадиие комсомольско организациингаа секретаряар һунгаа бэлэй. Тэрэшэлэн Юлий Васильевичай туһаламжаар машинист Николай Малков 10-дахи класс дүүргээд байна.

— Ёһотойл хүмүүжүүлэгшэмнай, аха нүхэрнай гээшэ, — гэжэ цехэй хүдэлмэришэд өөрынгөө начальник тухай дэмы хэлсэдэггүй. Цехэй ажал хэрэгшье урагшатай һайнаар ябана. Байгша оной эхилһэнһээ хойшо эндэхид 200 мянган киловатт-час электрын элшэ алмажа шадаа. Үйлдэбэридөө нарижуулгын олон дурадхалнуудые нэбтэрүүлжэ, 5000 гаран түхэриг алмаһан байна. Ажалай журам эбдэхэ ушар һүүлэй хоёр жэлэй туршада эндэ үзэгдөөгүй.

һаяхан «Коммунис ажалай коллектив» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ тус цехтэ олгогдобо. Энээндэ хүтэлбэрилэгшынь үүргэ ехэхэн лэ байха.

Г. ХАРЧЕНКО.

«Кременчут» траулер Аляскинска заливта аяар 6 һарын туршада элдэб загаһа бариһанайнгаа һүүлдэ Петропавловскын портдо ерэбэ. Энэ траулер загаһа бариха жэлэйнгээ түсэбые болзорһоонь урид дүүргэһэн комсомол залуушуулай үшөө нэгэ судна болоно. Иимэ ехэ амжалта туйлаһанайнгаа түлөө тус судын экипаж «Долоон жэлэй үедэ комсомолшуудай алдарта ажал хэрэгэй түүхэдэ» бэшэгдэбэ. Зураг дээрэ: штурман Виктор Шматко морягуудтаа БЛКСМ-эй ЦК-гай тогтоол уншажа байна.

ТАСС-ай фотохронико.

СОЦИАЛИС ОРОНУУДААР

КЫРДЖАЛИ 20 ЖЭЛ ҮНГЭРҺЭНЭЙ ҺҮҮЛЭЭР

СОФИ. (АПН-эй корр.). Арадай засагай үедэхи 20 жэл соо Болгарида болоһон хубилалта Кырджалиин округой жэшээ дээрэһээ элеэр харагдана. Эндэ туулга, сайр, пирит, асбест олдожо, Советскэ Союзай аха дүү ёһоной туһаламжаар мүнөө үеын ехэ ехэ рудниигууд байгуулагдаа, тэдэ руднигуудта олон мянган хүдэлмэришэд ажаллана. Эгээл эндэ, Кырджалида, үнгэтэ металлургиин түрүүшын предприяти болохо туулга сайрай завод баригдажа, ашаглалгада үгтөө һэн, энэ завод олон мянган тонно үнэтэ металл орондоо үгөө. Округ соо промышленна 28 предприяти байгуулагданхай.

Урдань Кырджалиин һургуулинуудта оройдоол 4 мянган үхибүүд һурадаг байгаа һаа, харин мүнөө элдэб шатын 540 һургуулинуудта 62 мянган үхибүүд һуралсана. Революциин урда тээ округто оройдоол 16 врач бии байгаа һаа, мүнөө округой больница, поликлиникэнүүдтэ 264 врач, медицинскэ 245 сестра ажаллана.

АРБАН МИЛЛИОН ТОННО НЕФТЬ

ПРАГА. (АПН-эй корр.). Хоёр жэлэй турша соо «Хани барисаан» гэжэ нефтепроводоор Советскэ Союзһаа нефть буйлуулдаг Чехословакиин заводуудта 10 миллион тонно нефть дамжуулагдаа гэжэ «Праце» газетэ мэдээсэнэ.

УЛЯАНГИРААР СААРҺА ХЭНЭ

БЕЛГРАД. (АПН-эй корр.). Милен Степанович Матрозой нэрэмжэтэ целлюлозо-саарһанай шэнэ комбинат Сремская Митровица гэжэ городто баригдажа, ашаглалгада үгтөө. Комбинадай цехүүд Сава мүрэнэй эрье зубшан баригдажа, 60 гектар талмай эзэлнэ. Энэ заводто жэл бүри элдэб сортын 60 мянган тонно целлюлозо, 48 мянган тонно газетын, мүн бэшэгэй саарһан, тэрэшэлэн 6 мянга шахуу тонно хлор, щелок гаргагдаха байна.

Түргөөр ургадаг уляангир модон комбинадай гол шухала түүхэй эдынь мүн болоно, энэ модон 1970 оной һүүл багта 50 мянга гаран га газарай талмай эзэлхэ юм.

ИЗОТОПУУД УРГАСА ДЭЭШЭЛҮҮЛНЭ

БУХАРЕСТ. (АПН-эй корр.). Изотопуудые хэрэглэжэ, хүдөө ажахын ургамалнуудай шэнэ сортнуудые бии болгохо талаар һонирхолтой үрэ дүнгүүд Румыниин Арадай Республикада гаргагдаһан байна. Радиоактивна изотопуудые хэрэглэн, газарай хүрьһэ, ургамалнуудай тэжээл абалгые шэнжэлһэнэй ашаар газарай хүрьһэндэ, ургамалнуудта үзэгдэдэг элдэб хубилалтануудые шэнжэлхэ шэнэ арга бии болоо. Үбэл ургадаг ешмээнэй үрэһые рентгенэй элшээр, халуу үгэдэг нейтронуудаар, гамма-элшэнүүдээр шарахада тэрээнэй ургасань 6—24 процентээр дээшэлнэ, эдеэшэхэ болзорынь 5—10 үдэрөөр хороно гэжэ туршалганууд дээрэһээ элирүүлэгдээ. Кукуруза, шэниисэ, фасоль, тоһолиг лёной үрэһэ шарахада мүн лэ иимэрхүү үрэ дүн туйлагдаа. Ургамалнуудые түргөөр ургуулха талаар мүн лэ һайн үрэ дүн туйлагдаба. Жэшээнь элшээр шарагдаһан сояын рассада сасуудхаһан ургамалда орходоо 12 процентээр ехэ бобы үгэһэн байна.

Модо тарилгын ажахыда гамма-элшэнүүдэй хэрэглэгдэһэнэй ашаар хоротонтой тэмсэхэ талаар хэгдэһэн туршалганууд амжалтатайгаар үнгэрөө.

ШУБУУНАЙ ГОРОДОК

УЛААН-БААТАР. (АПН-эй тусхай корр.). Шубуу үсхэбэрилдэг томо ажахынууд хэдэхэн жэлэй саада тээ Монголдо үгы байһан юм. Мүнөө город шэдарай гүрэнэй хэдэн ажахынууд тахяа, нугаһа, галуу үсхэбэрилжэ эхилээ. Улаан-Баатарһаа холо бэшэ газарта шубуу үсхэбэрилдэг шэнэ фабрика баригдаа. Энэнь инкубаторна, тахяануудые үндэгэлүүлхэ, эдеэлүүлхэ 3 цехһээ бүридэнэ. Шубуунай городок жэл соо 4 миллион гаран үндэгэ, 600 центнер мяха үгэхэ юм.

ПРАГЫН КРЕМЛЬДЭ ВЫСТАВКЭ НЭЭГДЭЭ

«Агуухэ Моравии» гэжэ выставкэ Прагын Кремльдэ нээгдээ. Европын гол хубида славянуудай эртэ урда сагта ажаһууһые шэнжалһэн үрэ дүнгүүд энэ выставкэдэ харуулагдана. Чехословакиин наукануудай академиин археологическа институдай директор академик Ян Филипп АПН—Прагопрессэй корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө иигэжэ мэдүүлээ:

— Тус выставкэ энэнэй урда тээ Брно, Нитра (Словаки) городуудта эмхидхэгдэһэн юм. Тэндэ шэнэ зүйлнүүдээр нэмээгдэһэн байгаа. Түүхын олохон шэнэ памятнигууд Прагын Кремльдэ табигдаа. Славян үзэг бэшэгэй байгуулагдаһанһаа хойшо 1100 жэл гүйсэһэнэй ойдо зорюулагдан энэ выставкэ нээгдээ. Эндэ тон хомор 1500 гаран шухаг зүйлнүүд, 500 макет, карта, бэшэмэл документнүүд табигданхай. Эдэ зүйлнүүд Агуухэ Моравиин юрэнхы түүхые, табадахи зуун жэлэй һүүл багаһаа эхилээд хүгжэн һалбарһан үеынь, Чехитэй агуухэ Моравиин гүрэнэй нэгэдэһэн үе хүрэтэрхи сагые гэршэлэн харуулна.

ЦЕМЕНТЫН ТОМО ЗАВОДУУД

Дзялошинадахи «Варта» гэдэг завод Польшын арадай ажахыда мүнөө жэл миллион тонно цемент үгэхэнь. 1964 ондо польско цементын ехэ үйлэдбэринүүдэй зэргэдэ үшөө хоёр «миллионер» — Ченстоховоһоо холо бэшэхэн баригдаһан «Рудники» гэжэ завод, Новинадахи комбинат — нэмэхээ байна. Энэ комбинат жэл бүри миллион тонно цемент, 250 мянган тонно эрхим шанартай избёоско гаргаха. (АПН).

Румыниин Арадай Республикын архитекторнуудэй зохёоһон проектээр байрын тон олон гэрнүүд бодхоогдоно. Оронойнь олон городууд ба промышленна түбүүдтэ шэнэ түхэлэй гэрнүүд баригдаа. Зураг дээрэ: Бухарест городой Республикын талмайда баригдаһан гэрнүүд.

Аджерпресс—ТАСС-эй фото.

ЭЛЕКТРОНИКО БА АРХЕОЛОГИ

Түүхын эрдэмэй доктор Б. КОЛЧИН хөөрэнэ

«Шулуун гэзшэ дуугай байжа шададаг юм» гэһэн эртэ урдын үльгэр домог бүгэдэндэ мэдээжэ байха. Гэбэшье физикын, математикын, геологиин ба кибернетикын шэнэ туйлалтануудые археологическа шэнжэлгэнүүдтэ хэрэглэхэ талаар СССР-эй Наукануудай академиин археологиин институдай лабораториин сотруднигууд ондоо һанал бодол баримтална.

Тус лабораторие түүхын эрдэмэй доктор Борис Колчин хүтэлбэрилдэг. Лабораторинь археологидо хэрэглэгдэдэг арга методуудай тоогоор дүшэн кабинедтэй, тиигээд тэдэнь ороной эрдэм ухаанай хоёр ехэ түб газарта (Москва болон Ленинградта) байдаг. Энэнэй хүдэлмэрилэгшэд хэдэ мянгаад жэлдэ хадагалагдажа байһан нэгэ нюусые олоһон байна.

I.

Он жэлыень тодорхойлхо гээшэ археологиин эгээн орёо нарин зорилгонуудай нэгэн болоно,—гэжэ Борис Колчин хэлэнэ. Он жэлыень тухайлан тодорхойлолго археологидо нилээд үнихэнэй яһала һайнаар хэгдэдэг болоһон, тэрэнэй ашаар хүн түрэлтэнэй обществын хүгжэлтэдэхи гол шатанууд тодорхойлогдоһон байха, гэхэ зуура, электронико хэрэглэдэг болоһонһоо уламжалан, зарим дурасхаалта зүйлнүүдэй наһа жэлые тоб байса тодорхойлжо һуранхайбди.

Жэшээнь, ямар модоной, яһанай түгдэрдэһэн хэр үнинэйб? Энээниие радиоуглеродно аргаар тодорхойлжо болохо. 1963 оной һүүл багта Археологиин институдай радиоуглеродно аргаар он жэлнүүдые тодорхойлдог лаборатори неолидай, бронзото, эртэ урда сагай түмэр хэрэглэдэг үе сагай зуу гаран памятнигуудай наһые багаханшье алдуугүйгөөр элирүүлһэн байна. Энэнь археологическа (газар дороһоо малтажа гаргагдаһан) памятнигуудай наһа тодорхойлһон данса зохёолгодо шухала юм.

Археологууд Новгородой оршондо олон жэлдэ малталга хэжэ, IX—XX зуун жэлнүүдэй үеын дүрэ, мянга шахуу янзын модон зүйлнүүдые олоо. Ямар модоной хэды ондо унагаагдаһые магад жэл хурахэгүй алгасаатайгаар тодорхойлһон, тиимэ болохолоороо барилгын хэзээ хэгдэһые элирүүлһэн байха юм. Новгородтохи Михаил Архангелай церквиин модон оёорынь 1300 ондо табигдаһан байгаа гэжэ тодо мэргэнээр тодорхойлогдонхой. Тиигэжэ Зүүн Европын районуудтахи барилгын хэзээ хэгдэһые тодо зүбөөр тодоруулагдана.

Гэбэшье эртэ урдын памятнигуудта хододоо, хаа хаанагүй органическа бодосуудай дайралдадаггүйнь элитэ. Эртэ урда сагта керамикаар бүтээгдэһэн угаа олон зүйлнүүдые нимэ юрын аргаар тодорхойлхын аргагүй. Энээн дээрэһээ шалтагаалан, археологическа арга бии болоһон байна.

Шабар эдлэл хэрэгсэлнүүд шатаагдаха үедөө бүхөөр барисалдан хатаад, олон зуугаад жэлдэ бүтэн зандаа байдаг юм.

СССР-эй Наукануудай академиин Археологиин институдай археомагнетизмын, Газарай физикын институдай хоёр лаборатори Новгородой оршондо, Кавказда хэдэн жэл шэнжэлэлгын хүдэлмэри хэһэн байгаа. Газар дороһоо олдоһон үни галабай зүйлнүүдые археомагнитна хэмжээн тодорхойлжо, хоёр мянган жэлэй үе соохи Кавказай магнитна (суранзата) поли элирүүлэгдээ. Эдэ мэдээнүүдые үндэһэ болгон, Кавказай эртэ урдын керамикын он жэлнүүдые тодорхойлжо болохо байна. Грузидахи Кимот субаниин керамика XII—XIII зуун жэлдэ хэгдэдэг байһан гэжэ энээнэй урда тээ багсаадаг бэлэй. Археологиин арга хэрэглэхэдэ, 1350 оной үедэ тэндэ керамика хэгдэдэг байһан гэжэ тодорхойлогдоо.

Эртэ урда сагтахи газарай суранзата хүреэе тодорхойлхо хүдэлмэри мүнөө Украинада, Молдавида, Карпат шадар эрхилэгдэжэ байнхай. Археологиин арга хэрэглэн, эртэ урда сагай керамикын хэды багта хэгдэдэг байһыень хорин табан жэлэй алгасаатайгаар тодорхойлдог болонхойбди.

II.

Археологическа дурасхаалта зүйлнүүдэй наһые тодорхойлһоной һүүлээр тэдэниие «хубилхагүйгөөр» хадагалдаг. Тэрэнэй ямар бодосуудһаа бүридэһые, хайшан гэжэ бүтээгдэһые элирүүлдэг байха. Тиимэ мэдээнүүдые үндэһэ болгон, эртэ урдын соёл болбосоролой яагаад дэлгэрһые, тэрэ сагай арадуудай экономическа харилсаа холбооной хэр үргэн байһые мэдэжэ болохо юм.

Археологууд элдэб олон янзын аргануудые хэрэглэн, манай ээрын (он жэлтэ үе сагай) урда тээхи дүрбэ мянган жэлэй саанахи металлургиин хүгжэлтые һониноор тодорхойлһон байдаг. Москвагай университедэй археологиин кафедрын спектральна лабораторидо ородой шэл үйлэдбэрилгын түүхэдэ хабаатай һонин шэнжэлэлгэ хэгдэжэ дүүргэгдээ.

Троицко городищын һуурие малтахадань, газар доро мянга табан зуугаад жэл хэбтэһэн металлическа зэмсэг хэрэгсэлнүүд ба зэбсэгүүд олдоо. Тиихэ үедэ металлые нилээд болбосон аргаар хэрэглэдэг байһан. Серпын түхэлтэй хутаганууд хоёр хубиһаа бүридэдэг: эринь—булад, үнсэгынь—түмэр байдаг байгаа.

Эртэ урда сагай ород мастернууд уран нарин зүйлнүүдые шэнгэн металлаар шудхажа бүтээдэг байһан.

Петрографи гэдэг археологидо улам ехээр хэрэглэгдэдэг болошо байнхай. Шулуу, керамика, шлак, барилгын материал болон няалдадаг растворнуудые микроскопоор, термическэ аргаар шэнжэлэн, үни холо сагай техникын, экономикын, соёл культурын түүхэдэ хабаатай олон шэнэ юумэ мэдээ.

Тиин Хара далайн хойто захадахи—Пантикапей, Фанагори, Германасс болон бусад хото городуудай античиа керамика гэдэг үйлэдбэриин түб газарнуудые тодорхойлоо. Керчиин, Таманска шабар соохи минералнуудые шэнжэлхэдэ, керамикын эдлэл хэрэгсэлнүүдэй тэндэл бүтээгдэдэг байһаниинь элирнэ.

III.

Эрдэмтэдэй суглуулһан археологидо хамаатай угаа ехэ материалые согсолхо, хадагалха, шэнжэлхэ, научна мэдээнүүдые үгэхэ түргэн аад, найдамтай арга методууд хэрэгтэй байна. Археологууд, түүхэшэд математика ба кибернетикэ улам ехээр хэрэглэдэг болошо байнхай.

Археологидо математикын туһаламжаар согсолол бүридхэл хэһэнэй ашаар һүрэг ехэ материалые зүбөөр ниитэлэн бэшэхэ, адли ба алгасаатай байһыень тодорхойлхо арга олдоо.

Археологууд үдэр бүриингөө хүдэлмэридэ кибернетикэ түргэнөөр, эдэбхитэйгээр хэрэглэхэ гэжэ оролдоно.

Археологиин институт мүнөө үедэ Советскэ Союзай эртэ урда сагай элдэб хэрэгсэлнүүдэй согсолбори ба картотекын олон томо дэбтэрнүүдые зохёожо байна.

Археологическа зүйлнүүдэй болото түхэл шэнжые тайлбарилан, бэшэхэ түрүүшын туршалганууд хэгдээ. Наян хүсэнэгтэй нэгэ янзын перфокартонууд үндэһэ болгон абтаад, археологическа зүйлэй түхэл шэнжэнүүдынь тэдээн дээрэ буулгагдана.

— Археологууд, түүхэшэд манай эрдэм наукада ехэ дабшалта хүүтэй байһан үетэй. Шэнэ арга методуудай ашаар шулуунуудые дуу гаргахал байха.

(АПН).

СПОРТ

Дамжуулгын кубок барюулагдаагүй

Мотоциклаар республикын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн үнгэрэгшэ амаралтын үдэр болобо. Мүрысөөндэ ДОСААФ-ай республикын комитедэй, Закаменск, Гусиноозерск городуудай 25 спортсменүүд хабаадалсаа. Үнгэрэгшэ жэлэй чемпионууд Эдуард Лаптев, Олег Ошурков гэгшэдэй мүрысөөнэй туг үргэһэнэй һүүлээр старт үгтэбэ. «К-125», «К-175» маркын мотоциклнуудта һуугшад урилдаанда табигдана. Спортсмен бүхэн 30 километрэй замда ябахадаа шабар шабха соогуур, хабсагай өөдэ, хабсагай руу буужа шадаха дүршэлтэй байха ёһотой.

Түрүүлэн Юрий Урусов, Борис Шлинкевич гэгшэд бултанһаа һайн саг соо хүшэр хүндэ замаа гаталжа, фиништэ хүрэжэ ерэбэ. Дүн гаргахада «К-125» маркын мотоциклэй эзэн Борис Шлинкевич түрүү һуури эзэлһэн байна. Юрий Урусов «К-175» маркын машинаар урилдагшад сооһоо шалгаржа, ДОСААФ-ай республикын комитедэй грамота, шанда хүртөө.

Эдэнэрэй удаа «ИЖ-49», «ИЖ-56», «ИЖ-планета» маркын мотоциклистнууд урилдаанда гарана. Түрүүшын 15 километрэй зайда ЛВРЗ-гэй спортсменүүд Николай Копылов, Владимир Кармин гэгшэд түрүүлнэ. Хэдэн минутын туршада амарһан эдэнэр аян замаа саашань үргэлжэлүүлбэ. Стартһаа түрүүлэн гараһан Копылов Кармин хоёрой һүүлшынхинь тэрэ шабар соо һуужа, хойноһоо ерэһэн спортсменүүдтэ хүсэгдэшэнэ. Эдэнэрэй дүн гаргахада, Николай Копылов энэ зайгаар 38 минута 10,8 секунда соо гаталжа, чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэбэ. Хоёрдохи һуурие Закаменск городой түлөөлэгшэ Леонид Клочихин эзэлээ. Владимир Кармин гурбадахи һуури эзэлһэн байна. Эдэнэрэй удаа шуран хурданаараа суурхаһан спортсменүүд «ИЖ-350» маркын машинаар урилдажа, хүн бүхэниие һонирхуулна. Эдэнэрэймнай дунда үнгэрэгшэ жэлэй чемпионууд Ошурков, Лаптев гэгшэд бии. Урилдааншье түлэг дундаа, түрүүлхэнь түрүүлжэ, хожомдогшодынь тэдэнээ хүсэхын хойноһоо бүхы шадалаараа оролдоно. Хадын үгсүүр өөдэ машинаяа зудхүүлһэн Лаптев газаа багадуулжа, тэрэ дороо байшаба. Энэ һамбаандань Ошурковынь хижуугаарнь үнгэршэнэ. Түрүүшын зэлжээнэй дүүрэхэдэ Ошурков энэ зайгаа 15 минута 31 секунда соо гаталһан байшоо. Эдуард Лаптевай саг—15 минута 52 секунда. Хоёрдохёо урилдаанай болоходо Эдуард Лаптев стартһаа хоёрдохи хүн гарабашье, Ошурков замдаа хүсэжэ, урдань гарашаба. Мүрысөөндэ һайн бэлэдхэлтэй ерэһэн эдэ хоёр түрүүшын 5—6 минутын туршада аб адлихан саг харуулжа, эндэ сугларагшадые һонирхуулна. Тиигэжэ ябантараа Ошурковынь эгсэ тойролго дээрэ унажа, нүхэртөө ахигдашоо. Лаптев эрхимлэжэ, чемпион болоно.

Энээгээр мотоциклистнүүдэй дунда болоһон мүрысөөн дүүрэжэ, ДОСААФ-ай республикын комитедэй автомотоклубай команда түрүү һуури эзэлээ. Тэд мүрысөөндэ үсөөн команда хабаадалсажа, үнгэрэгшэ жэлэй чемпион—Закаменск городой спортсменүүдэй абаһан дамжуулгын кубок энэ жэлдэ алишье командада барюулагдангүй, эдэнэртээ үлөөгдөө.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 1. Мүрысөөнэй главна судья А. Ф. Вишняков үетэн нүхэдэйнгөө дундаһаа шалгаржа, чемпион болоһон Эдуард Лаптевта грамота, бэлэг барюулжа байна. 2. Мүрысөөндэ хабаадалсаһан спортсменүүд.

Автарай фото.

ХИЛЫН САДАНАҺАА

Румыниин правительствын делегаци Франци ерэбэ

ПАРИЖ, июлиин 27. (ТАСС). Франциин правительствын уряалаар Румыниин Арадай Республикын правительственна делегаци гүрэнэй хэрэгээр мүнөөдэр эндэ ерэбэ. РНР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ И. Г. Маурер түрүүтэй тус делегаци эндэ найма хонохо байна.

—<>—

Элдэб оронуудһаа абтаһан мэдээсэлнүүд

★ Хариин гүрэнүүдтэй экономическа холбоо барисаа байгуулха талаар СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшын орлогшо А. Е. Алиханов Могадишо ерэбэ. Советскэ Союзһаа эндэ ерэһэн айлшан совет правительствын үмэнэһөө СССР-эй хүсөөр Уоджид городто баригдаһан госпиталиие Сомалиин правительствада тушааха байна. Энэ госпиталь Советскэ Союзай Сомалиин арадта бэлэг болгон бариһан гурбадахи барилга болоно. Манай гүрэнэй бариһан типографи, туберкулез аргалха госпиталь байгша оной эхеэр Сомалиин правительствада тушаагдаһан юм.

★ Португалиин Опорто город шадар пассажирска поезд рельсһээ халиба. 34 хүн үхөө, 79 хүн шархатаа.

★ Перугэй Куско городой түрмэдэ восстани болобо. Эндэ хаагдаад байһан түрмынхид хэдэн камерануудай хоорондохи ханые задалжа хаяад, гал аһаахые һэдээ. Полици бүһалгаа хэһэн түрмынхидые буудажа эхилээ. 1 хүн алуулһан, хэдэн хүн шархатаһан байна.

Аха дүү арадай һайндэр

ГАВАНА, июлиин 26. (ТАСС). Гаванын газетэнүүд мүнөөдэр гоё һайханаар гаргагдаа. «Ой» газетын түрүүшын хуудаһанда «Кубатай һаналаа нэгэдүүлжэ байһанаа социалис лагерь мэдүүлнэ» гэһэн ехэ гаршагтайгаар гараа. Июлиин 26-най һайндэртэй дашарамдуулан, Кубын правительствада Н. С. Хрущевой, А. И. Микоянай эльгээһэн амаршалганууд газетада толилогдобо. Газетын 3-дахи хуудаһанда социалис бусад оронуудһаа абтаһан амаршалганууд мүн лэ толилогдоо.

«Кубын арадтай хани барисаатай байһаараа совет араднай омогорхоно» гэһэн гаршаг доро июлиин 26-най һайндэрые үнгэргэлгэдэ хабаадалсахаяа ерэһэн Советскэ делегациие толгойлогшо Азербайджанай компартиин ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь В. Ю. Ахундовай хөөрөө «Ой» газетэ толилбо.

Революционно Кубын баатар арадта үнэн зүрхэнэй амаршалга ба нүхэр Фидель Кастраар толгойлогдожо байһан социалис революциин нэгэдэмэл партиин хүтэлбэри доро социализм байгуулха замдаа шэнэ амжалтануудые туйлаха һайн һайхан хүсэлэн нүхэр Н. С. Хрущевһоо манай делегаци таанарта асарһан байна гээд нүхэр Ахундов хэлээ.

Кубын арадай ажабайдалда ехэ ушар болоһон—июлиин 26-най үдэрые совет хүнүүднай өөһэдтөө тэмдэглэһэн байна. Кубын арадтай хани барисаатай байһандаа Советскэ Союз омогорхон баясажа, СССР ба Кубын арадуудай таһаршагүй хани барисаае бүри ехээр бэхижүүлхын түлөө бүхы хүсэ шадалаа гаргана гээд үгынгөө түгэсхэлдэ В. Ю. Ахундов хэлээ.

Рауль КАСТРО: „КУБА ХЭЛСЭЭ ХЭХЭЭР БЭЛЭН“

ГАВАНА, июлиин 26. (ТАСС). Куба Холбоото Штадуудтай хаанашье, хэзээдэшье хэлсээ хэхээр бэлэн; гэбэшье США-гай правительство хэлсээнэй столдо һууха һэдэлгэ мүнөө болотор гаргаагүй байһаар гээд премьер-министрэй орлогшо, Кубын революционно зэбсэгтэ хүсэнүүдэй министр Рауль Кастро пресс-конференци дээрэ мэдүүлбэ.

Сантьяго-де-Куба городһоо пренса Латина агентствын корреспондентын мэдээсэһэнэй ёһоор, Кубада эсэргүүгээр США-гай элдэб хорото ябуулгануудаа саг үргэлжэ хэжэ байһые министр элирхэйлэн харуулба. Һүүлэй хоёр һара болоогүй саг соо Гуантанамодахи Америкын далайн-сэрэгэй баазаһаа хэгдэһэн буудалгаар Кубын хилэ сахидаг 2 солдат шархатаһан, 1 алуулһан байна гээд тэрэ мэдүүлээ.

Вашингтондо болоһон Америкын оронуудай организацинуудта хабаададаг гүрэнүүдэй гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдэй зүблөөн дээрэ США-гай Кубада эсэргүү үгэсөө эмхидхэһые Рауль Кастро эрид шууд буруушаагаа. Латиин Америкын зарим гүрэнүүд, тусхайлбал, Мексикэ США-гай зонхилолгодо оронгүй, ондоо гүрэнүүдэй хэрэгтэ хабаадахагүй гэһэн ёһо заншал хамгаалһан байна гээд тэрэ мэдүүлээ.

Рокфеллер нэмэлтэ хүсэ эльгээнэ

НЬЮ-ЙОРК, июлиин 27. (ТАСС). Үсэгэлдэр үдэшэ Рочестертэ (Нью-Йоркын штат) негрнүүд полици хоёрой хоорондо тулалдаан дахин болобо. Городой негрнүүдэй ажаһуудаг кварталһаа демонстрантнуудые намнахын түлөө полицинхид нюдэнһөө нёлбоһо гаргадаг граната, пожарна машинануудые хэрэглэжэ эхилээ. Демонстрацида хабаадагшадай дундаһаа 20 хүн арестовалагдаа. Һүүлэй гурбан үдэрэй туршада 677 хүн арестовалагдаба. Нью-Йорк штадай губернатор Рокфеллерэй захиралтаар национальна гвардиин гурбан батальон сэрэг Рочестер город эльгээгдэбэ.

Эрхэ сүлөөгэй түлөө тэмсэгшэдые хатуу муухайгаар хэһээхэ политика ябуулдаг Урда Африкын республикын правительствада эсэргүү демонстраци һаяхан Нью-Йоркдо болоһон байна. Энэ демонстраци ООН-до Урда Африкын республикые түлөөлжэ байдаг миссиин гэрэй дэргэдэ болоо. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: демонстрантнууд «Урда Африка —полицейскэ гүрэн», гэһэн бэшэлгэтэй плакадуудые абажа ябана.

Пренса Латина—ТАСС-ай фото.

Гизенга—Лумумбын партиин хүндэтэ түрүүлэгшэ болоо

ПАРИЖ, июлиин 27. (ТАСС). Конгын национальна хүдэлөөнэй партиин национальна комитет Антуан Гизенгые «Партиингаа хүндэтэ түрүүлэгшэ ба лумумбизмые хамгаалагша» гэжэ тоолохо гэһэн шиидхэбэри абаа гээд Леопольдвильһаа АФП-гэй корреспондент мэдээсэнэ. Энэ шиидхэбэри партиин онсо съездын зарлагдатар саг зуураар абтаа, партиин съезд Гизенгые өөрынгөө национальна түрүүлэгшээр һунгажа болохо гээд национальна комитедэй коммюнике соо хэлэгдэнэ.

Хариин колонизаторнуудаар харата муухайгаар алуулһан Конгын национальна герой Патрис Лумумба урдань энэ партиие толгойлдог байһан.

—<>—

Гизенга уулзалгануудаа үргэлжэлүүлһээр

БРАЗЗАВИЛЬ, июлиин 26. (ТАСС). Антуан Гизенга Леопольдвильда өөрынгөө байһан гэртэ «Өөртэнь үнэн сэхэ байһанаа мэдүүлдэг хүнүүдэй тала баригшадтай» уулзалгаа үргэлжэлүүлһээр гээд Леопольдвилиин радио мэдээсэнэ. Һүүлэй хоёр үдэрэй туршада тэрэ национальна союз ба «Балубакат» партинуудай түлөөлэгшэдтэй уулзаһан байна.

—<>—

Чомбе занажа эхилээ

НЬЮ-ЙОРК, июлиин 27. (ТАСС). Конгын премьер Чомбе оронойнгоо зүүн районуудта боложо байһан восстаниие зэбсэгтэ хүсөөр дарахаяа забдажа байна гээд Леопольдвильһаа ЮПИ агентствын корреспондент мэдээсэбэ. «Эблэрхэ» гэһэн уряаень хэрбээ дэмжээгүй һаань, эрхэ сүлөөгэйнгөө түлөө тэмсэгшэдтэ зэбсэгтэ хүсэнэй хэрэглэгдэхэ байһан тушаа Чомбе Киву провинциин түб город Букаву городто мэдүүлээ гээд хэблэл мэдээсэнэ.

Чомбе өөрынгөө хэһэн энэ заналтые бодото хэмжээ ябуулгануудаар бэелүүлжэ эхилээ. Урдань Катангын жандармеридэ албэ хэгшэдһээ бүридхэгдэһэн конголезско армиин «тусхай отрядууд» Катангын зүүн районуудта восстани хэгшэдые дарахаяа эльгээгдэнхэй.

—<>—

Гитлеровецүүдэй хэһэн үшөө нэгэ муухай хэрэг элирүүлэгдэбэ

ВАРШАВА, июлиин 27. (ТАСС). Гитлеровецүүдэй Польшодо хэһэн хорото муухай аашануудые элирхэйлэн тодоруулха талаар главна комисси Силезиин Валим город шадар фашистнуудай хэһэн үшөө нэгэ хэрэгые тодорхойлжо эхилбэ. Тэрэ город шадархи хада хабсагайн забһарта, 400—500 метр гүнзэгыдэ бетонированна айхабтар ехэ барилга хэгдэһэн байгаа. Дэлхэйн хоёрдохи дайнай жэлнүүдтэ фашистнууд эндэ асарагдаһан ородууд, французууд, полягууд, бельгийцүүд, еврейнүүдэй хүсөөр газар дорохи энэ барилга хэһыень асуултада ороһон хүнүүд элирхэйлэн гэршэлбэ.

Мүнөө тус комисси газар дорохи энэ городые нягта наринаар шэнжэлжэ байна.

Кабилиин мүнөөдэрэй байдал

АЛЖИР, июлиин 27. ТАСС-ай корреспондент Е. Попов иигэжэ мэдээсэбэ: Алжирай Хойто хадалиг районой Кабилиин хүн зоной экономическа байдалые һайжаруулха талаар правительствын абаһан хэмжээнүүдэй ашаар правительствада эсэргүү Аит Ахмедэй толгойлдог зэбсэгтэ бүлэг хүн зоной дунда дэмжэлгэгүй, политическэ талаар газаашалагдана.

Правительствада эсэргүү тэмсэлэй эхилһэн Азазга городто гүрэнэй «социалис магазин» һаяхан нээгдэбэ. Эндэ худалдагдадаг эдеэ хоолой сэн наймаашадайхиһаа 3—4 дахин хямда.

«Хүдэлмэришэд болон феллахууд үнэн юумые худал юумэнһээ илгажа шадаха, хархис этэгээдүүдтэ өөһэдыгөө мэхэлүүлхэгүй...»—гэжэ бэшэһэн «Пепль» газетэ эд бараанай үнэ сэнгэй үнэтэй байһан ушарые гүрэнэй шэнэ байгуулалтын аша үрэ гээд хүн зониие буржуазин мэхэлхэ һэдэлгые элирхэйлэн буруутуулба.

Нютагай засагаархид хонжоо наймаашадтай тэмсэл ябуулха зуураа, Азазга городто мяханай продуктнуудые худалдаха кооператив ойрын сагта байгуулхаар түсэблэнэ.

Кабилиин Бужи гэжэ нүгөөдэ ехэ городто хэдэн мянган хүнэй хабаадалгатай митинг үсэгэлдэр боложо, эндэхи префект Сетифа Мохамед Бен Яхья гэгшэ үгэ хэлэбэ. «Городоймнай хүн зоной бэрхэшээлтэ байдалай нэгэ асуудал — ажалгүйдэлгэ болоно... Тиимэһээ правительствамнай Бужиин райондо загаһанай болон үрэ жэмэсэй консервэнүүдые гаргаха фабрика, заводуудые бариха гэжэ шиидхээ» гээд тэрэ мэдүүлээ.

Комерсантнуудай хубиин зөөри гүрэнэй мэдэлдэ абтахагүй, зарим нэгэнэйхинь хуули бусаар абтаһан байгаа һаа, эзэдтээ бусаагдаха гэжэ тэрэ найдуулһан байна.

Революцида эсэргүү зэбсэгтэ бүлэгүүдэй харата ааша, дээрмэдэлгые Кабилиин районой хүн зон зэбүүрхэн буруушаана.

Архиепископ Макариос Афина ерэбэ

АФИНА, июлиин 27. (ТАСС). Кипрэй республикын президент Архиепископ Макариос мүнөөдэр эндэ ерэбэ. Грециин правительстватай Кипрэй асуудалаар тэрэ хөөрэлдөө хэхэ байна.

Кипртэ тохёолдоһон бэрхэшээлтэ байдалай мүнөө хубилаад байһан дээрэһээ Грециин правительствын гэшүүдтэй хөөрэлдөө хэхэ шухала хэрэг гараа гээд Макариос аэропортдо буухадаа мэдүүлбэ. Греци ондоо тээһээ баалалтада оробошье һаа, Кипрэй асуудалаар хоёр талаһаа урид зүбшэһэн хараа бодолоо Грециин премьер-министр Папандреу гэгшын алдангүй бэелүүлһыень һайшааха байнаб гээд тэрэ мэдүүлээ. «НЕА» газетэ мүнөөдэр Макариосой хэһэн интервью толилбо. Тусхайлан хэлэбэл, тэрэнэй һанамжалһанай ёһоор, Кипрэй асуудалые ООН-ой генеральна Ассамблейн зүбшэн хэлсэхэ зүйлдэ оруулха шухала гээд Кипрэй правительствые толгойлогшо мэдүүлнэ. Кипрэй асуудалые зүбөөр шиидхэхэ гансахан арга юуб гэхэдэ, Кипрэй арадай ерээдүй ажабайдалаа зохёон байгуулха бэеэ даанхай байдал мүн болоно гээд тэрэ онсо тэмдэглээ.

—<>—

Венесуэлын патриот наһа бараба

НЬЮ-ЙОРК, июлиин 27. (ТАСС). Америкын империализмда албэ хэдэг Ромуло Витанкурай правительствада эсэргүүгээр 1962 оной июнь һарада далайн-сэрэгэй офицернүүдэй восстаниие толгойлогшо капитан Мануэль Понте Родригес гэгшэ үсэгэлдэр Венесуэлын түрмэдэ наһа бараба.

Венесуэлын энэ патриот 30 жэлдэ түрмэдэ хаагдахаар сүүдлэгдэһэн байгаа.

—<>—

Бонн ядерна буу зэбсэг тээшэ дугташана

БОНН, июлиин 27. (ТАСС). Бундесверые ядерна буу зэбсэгтэй болгохо зорилготойгоор НАТО-гой олон талын зэбсэгтэ хүсэнүүдые байгуулха гэһэн американска түсэбые Бонндо политическэ болон сэрэгэй бүлэгүүд үгэ дуугүйгөөр дэмжэнэ.

«Генераль-Анцейгер» газетын мэдээсэһэнэй ёһоор, «Поларис» гэжэ ракетэнүүдээр хангагдаһан 25 корабль нимэ зэбсэгтэ хүсэнүүдые байгуулха хэрэгтэ хабаадалсадаг НАТО-гой гэшүүн-гүрэнүүдэй хиналта доро байха болоно. Олон талын зэбсэгтэ хүсэнүүдые байгуулха хэрэгтэ Вашингтон ехээр найдангп гээд «Генераль-Анцейгер» газетэ тэмдэглэнэ. Энэ хэрэгтэнь Германиин Федеративна республика ехэ туһаламжа хүргэжэ байна.

Турциин сэрэгэй корабльнууд байраяа һэлгэбэ

ПАРИЖ, июлиин 27. (ТАСС). Франс пресс агентствын корреспондентын Анкараһаа мэдээсэһэнэй ёһоор, Мраморна далайн Гельджюк баазаһаа Турциин сэрэгэй гурбан корабль—3 миноносецууд, уһан доогуур ябадаг гурбан онгосо гаража ябаба. Дундада далайдахи Турциин сэрэгэй флодой хүсые нэмээхээ эдэ корабльнууд тэрээ руу ошохоор гараа.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Мүнөөдэрэй номерто:

Нэгэдэхи хуудаһанда: «Түргэнөөр, һайн шанартайгаар» гэһэн гаршагтай түрүү бэшэг; «Үбһэ хуряалгын оньһожоруулагдаһан бригадада» гэһэн фоторепортаж; «Буряад орон доторнай» гэһэн гаршаг доро республика дотор боложо байһан һүүлэй һонин; Москваһаа абтаһан мэдээсэлнүүд толилогдобо.

Хоёрдохи хуудаһанда: В. Хуторной, Р. Бурмистров гэгшэдэй «Таряа хуряалгые түрүү аргаар эмхидхэе» гэһэн статья ургаса хуряалга дээрэ ажаллаха механизаторнуудта туһаламжа болгон зорюулагдана. СССР-эй химическэ промышленностиин хүгжэлтэ тухай экономическа шэнжэлэл «3 ба 37» гэһэн гаршагтайгаар толилогдоо.

Гурбадахи хуудаһанда сүм уншагшадай бэшэгүүд толилогдобо. Эндэ. Каменск тосхондо би дуратайб, Алимовский, Карпенко, таанад ямарабта?» гэһэн гаршагтай Каменск тосхоной ажаһуугшын бэшэг редакциһаа болон Главгазсэбэрлэлгын шалгаха группын хүтэлбэрилэгшэ Е. Куклинай тайлбаритайгаар толилогдобо. «Тон хүшэр илалта» гэһэн гаршагтай В. Машкиновай Түнхэнһөө эльгээһэн бэшэг. Улаан Үдэ хотын ажаһуугшадай бэшэгүүд, фельетонистын болон уран зурагшын тайлбаритайгаар хэблэгдэбэ.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: элдэб мэдээсэлнүүд.

Сагай уларил

Улаан-Үдын гидрометобсерваториин мэдээсэһэнэй ёһоор, мүнөөдэр республика доторнай үсөөн үүлэтэй байха, бороо хура орохогүй. Зарим нютагуудаар бага зэргэ аадарлаха. Хойто аймагуудаар 23—28, урда аймагуудаар 28—33, Улаан Үдэдэ үглөөгүүр 20—28, үдэртөө 30—32 градус халуун болохоор хүлеэгдэнэ.

Редакторай орлогшо
Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-Удэ, улица Ленина, 35. Телефоны: редактора—23-67, зам. редактора—38-42, зам. редактора—35-84, секретариата—27-37, отделов: сельскохозяйственного производства и партийной жизни—47-59, 35-14, промышленного производства и партийной жизни—48-89, 33-61, корректорская—35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: идеологического—24-74, советского строительства и быта—34-93, рабселькоров и писем—25—41, 38-30, информации—32-74 и переводов—34-05.

гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Совете Министров Бурятской АССР.

Н000177. Зак. № 715.